

steg

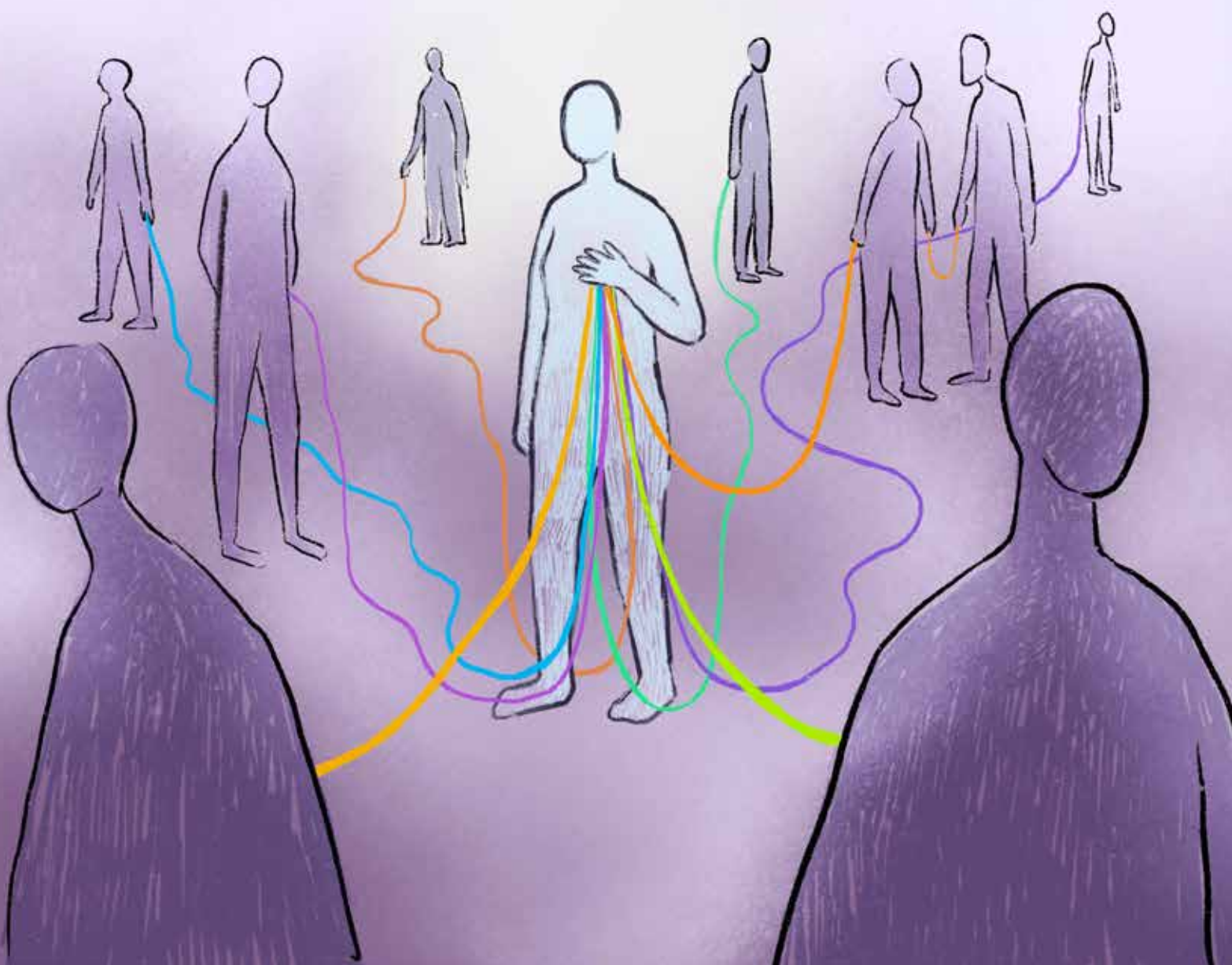
Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 4 • 2023 • 87. årgang

Relasjonskatedralen på Viken side 11

Det vi ikke ser side 14

Kjersti Versto Roheim side 24

Relasjoner

Tom Arne Møllerbråten,
redaktør

Det finnes ingen vedlikeholdsfrie relasjoner

Å følge kristen tro er mennesket skapt og elsket av Gud. Ikke nok med det, men mennesket er en grunnleggende relasjonell skapning. Skapt til å leve i en relasjon til Gud, til seg selv, til andre mennesker, og til naturen. I begynnelsen var alle disse relasjonene gode. Da var det godt å være menneske.

Fra vi er født og i de første årene av våre liv er relasjonen til mor og andre omsorgspersoner særdeles viktig. Mange erfaringer fra disse årene preger oss resten av livet. Det er da vi lærer om vi kan ha tillit til andre og omgivelsene våre, eller om livet er et utrygt prosjekt.

Vi er avhengig av gode relasjoner for å ha det bra. Likevel er det vår felles erfaring at selv de sterkeste relasjoner lett går i stykker. Her vil vår erfaring og kristen tro være på linje. Det finnes ingen vedlikeholdsfrie relasjoner. Stien mellom meg og et annet menneske blir gjengrodd hvis vi ikke holder den ren for kvister, trær og buskas.

Vi erfarer at forholdet mellom foreldre og barn, mellom søsken eller familiemedlemmer fort kan bli krevende. Lykkelig er den som har gode relasjoner til sine nærmeste! Og hvor lett kluser det seg da ikke til mellom de som ikke kjenner hverandre så godt, mellom naboer, mellom kolleger eller mellom elever?

Det normale i en relasjon er altså at det fort oppstår ting vi må ta tak i og fikse. Hvis vi ikke gjør det på en god måte, finnes det en uendelig rekke med dårlige måter å velge mellom. Og skulle det gå så langt som til konflikt, vil fiendskap og hat være tilgjengelige våpen for den som vil. Trenger jeg nevne Russland-Ukraina eller Israel-Palestina? Eller det økende jødehatet? Alle er ødelagte relasjoner.

Tilbake til det personlige plan: Hvis vi har folk i vår nærhet vi ikke snakker med eller kan være i samme rom som, gnager det oss opp innenfra.

Elevene som kommer til oss, har nok både gode og dårlige erfaringer med sine relasjoner. Vårt mål som folkehøgskole må være å gi alle sammen gode erfaringer og solid kompetanse i relasjonsbygging og relasjonsvedlikehold. Det vil ikke bare tilføre den enkelte elev mye bra, men det tilfører samfunnet betydelige ressurser når de praktiserer det i sine omgivelser.

Hva kan du lese om i dette nummeret? Viken folkehøgskole presenterer sin Relasjonskatedral. Spennende! Kanskje flere kan inspireres av det arbeidet? Lærerne Morten fra Nordvestlandet folkehøgskole og Eike fra Svalbard folkehøgskole sier litt om hvor sterke bånd som knyttes mellom dem og elevene hvert år. Så må vi også snakke om problematiske relasjoner som kan oppstå. Både lærer Einar fra Kristiansand folkehøgskole og internatleder Anne fra Molde folkehøgskole tar for seg seksuell trakassering og grenser. Viktig stoff!

Vi blir også kjent med NKF sin nye styreleder Kjersti Versto Roheim.

God lesning! •

Tom Arne

Steg - tidsskrift for kristen folkehøgskole
Utgitt av Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF) og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole
Pb. 9140 Grønland, 0133 Oslo

Telefon: 22 47 43 00
E-post: nkf@ikf.no
NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:
steg - tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. *steg* skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøgskolenes hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med dannelse.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten
tom.arne@sagavoll.no
Telefon: 91 57 11 57

Redaksjonsråd:
Tom Arne Møllerbråten
Marie Wiland
Andreas Melberg
Julie Byberg Bø
Jon-Peter Asperud, Oslofjord
Ruth Silje Boklund, Stavern
Øystein Vegge, Sunnmøre

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design
Trykkeri: 07 Media AS
Forside illustrasjon: Karoline Holhjem Soldal

Abonnement: Kr 200,-

Norges Kristelige Folkehøgskolelag (NKF)
Kjersti Versto Roheim, Sagavoll fhs, leder
Geir Ertzgaard, Solborg fhs
Kjetil Rydland, Hurdal Verk fhs
Janne M. Severinsen, Sagavoll fhs
Hilde-Karin Mauky, Ålesund fhs
Tor Inge Askeland (leder IKF)

Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)
Tor Inge Askeland, Kristiansand fhs, leder
Hildegunn Gjesdal Tennebø, Nordfjord fhs
Arnt Ole Grimstad, Sunnmøre fhs
Halvard Aase, Solborg fhs
Kjersti Versto Roheim (leder NKF)

Sekretariat
Andreas Melberg, daglig leder, andreas@ikf.no
Julie Byberg Bø, informasjonsrådgiver, julie@ikf.no
Johan Smit, økonomirådgiver, johan@ikf.no
Hilde Haugen, administrasjonssekretær, ikf@ikf.no
Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, marie@ikf.no
Mette Røstum, informasjonsrådgiver, mette@ikf.no
Terje Wehus, informasjonsrådgiver, terje@ikf.no
Steinar Sundvoll, organisasjonsrådgiver, steinar@ikf.no

Innhold

4 **Meningsmangfoldets lekegrind**

6 **Glad i elevene**

8 **Blir gode venner**

10 **Peder Kjøs om folkehøgskole**

11 **Relasjonskatedralen**

14 **Seksuelle krenkelses**

18 **UNG2024**

20 **Ti bud for TikTok**

22 **Øyeblikk**

24 **Portrettet: Kjersti Versto Roheim**

27 **The Nordic Folk High School Teacher**

30 **Bokanmeldelser**

34 **Manus til morgensamling**

36 **Det beste året?**

38 **Internatlederen: #fhstoo**

42 **Ny lov om folkehøgskolen**

44 **Folkehøgskolerådet**

46 **Quiz og kryssord**

Meningsmangfoldets lekegrind

Av **Andreas Melberg**,
daglig leder i NKf og IKF

Ytterpunkter får oppmerksomhet og gråtoner klippes bort av vaktstjefen. Dialog blir mangelvare. Heldigvis er folkehøgskole et drivhus for dialog.

Lyttende mennesker gir endring. De hører hva jeg sier og snakker slik at jeg selv hører. I møte med slagord og proklamasjoner blir jeg bare opptatt av hva jeg selv skal si. Allerede i første setning er jeg i forsvar, har kortslettet endringsgenet, tatt på en overbevisende maske og forbereder et høyt volum for å avbryte uforstanden på lunsjbordet. De uheldige som jeg tilfeldigvis spiser sammen med, blir stille. Her tales med store ord, og du er enten for eller mot Palestinsk stat.

Meningsmangfold. Mulig jeg maler et bilde som preges av egen pensel, men var det ikke større aksept for meningsmangfold tidligere? Mer dialog og mindre høyt volum på vanskelige tema.

I alle fall var det stortakhøyde og meningsmangfold i klasserommet da jeg en gang for 30 år siden debatterte likestilling. Petter fra Skarnes fikk mene at kvinner skulle lage mat, uten at noen gikk fra klasserommet i høylytt protest. Malin fra Kløfta mente alle menn burde fjernes fra Stortinget, uten at vi blokkerte henne fra sosiale medier. Heldigvis yttet de seg. Og de fikk høre gråtonene i midten som fikk både plass og rom, de måtte ikke velge side. Ytterliggende folk på begge sider ble verken kansellert eller satt i skammekroken.

Underveis. Min vage antagelse – for å bruke et språk som gir rom for dialog – er at vi i dag ikke har samme aksept for å være underveis, for å trenge tid før man lander på sine meninger. Mye er bra ved at vi ikke skal tåle alt, men dersom vi blir for opptatt av å plassere, og i verste fall kansellere, hverandre, vil gråtonene forsvinne. Vi blir stående tilbake med ytterpunktene diktatur. De som roper.

Folkehøgskolene er svaret. Vi er dialogens og meningsmangfoldets lekegrind. Folkehøgskolen kan gi trygghet og tid slik at volumet kan skrues ned og «samtales bli lyttende». Det skjer ikke automatisk, men rammene er langt bedre enn på digitale flater preget av fete overskrifter.

Tradisjonen og kulturen er fra Grundtvig, og heldigvis preger vi samfunnet i dag. Litt selvcentrert og stolt mener jeg folkehøgskolen er en sentral og viktig bidragsyter til at vi har sunne og gode demokratiske tradisjoner i Norge. Mange bidrar, men virkelig også folkehøgskolen. Vi dannes gjennom dialogkunsten. Både gråtoner og ytterkanter tar del i samtalen.

Vi trenger en høyrebølge. Dersom vi skal lykkes som skoleslag, trenger vi mangfoldet av meninger inn i folkehøgskolen.

Hvordan unge oppfatter oss viser seg i hvem som søker. Oppfattes vi som en skole for konservative børsspekulanter? Neppes. Oppfattes vi som et klubbhus for radikale miljødemonstranter? Da blir dialogen i fellesalen kun et ekkokammer som bekrefter det alle sammen mener. Deilig, men uten kraften når vi samles under ett tak og slipes, lytter og til og med endres noe ved menneskemøter.

Så til slutt en ørliten ufiltrert mening og utfordring som dere gjerne må ha en dialog om: Vi treffer ikke «kapitalistungdommen» godt nok med folkehøgskolen i dag. De trenger også folkehøgskolens dialogdrivhus. Noe vi skal gjøre noe med det? •

«Dersom vi skal lykkes som skoleslag, trenger vi mangfoldet av meninger inn i folkehøgskolen.»

Foto: Shutterstock

Lærer Eike bruker mye tid på å skape relasjon til elever:

– Blir veldig glad i dem

Lærer Eike Stübner på Svalbard folkehøgskole synes det mest spennende med jobben er å bli kjent med nye elever og følge utviklingen deres gjennom året.

Av Julie Byberg Bø

Jeg måtte bare søke da det ble utlyst en stilling som lærer på en forskerspirelinje, sier Eike Stübner.

Hun har vært lærer på Forskerspirelinjen på Svalbard folkehøgskole siden 2019. Eike har en doktorgrad i biologi og et brennende engasjement for miljøet.

– Jeg elsker å undervise og bygge relasjoner med elevene gjennom året, samtidig som jeg får delt fasinasjon og engasjement for naturen, sier hun.

Krevende og givende. – Livet som folkehøgskolelærer er veldig travelt og krevende, men også veldig givende. Det er sosialt, variert og det utfordrer meg på mange ulike måter – noe jeg liker veldig godt, sier Eike.

Hun havner flere ganger i en skvis mellom å prioritere tid til skolen, familie, hundene og svømmetrening.

– Jeg liker å gi mye, og jeg trives godt med å være inne i miljøet på skolen sammen med elevene og kollegaene. De blir fort en ekstrarfamilie, men jeg merker det er viktig å finne en god balanse, sier Eike.

Grensesetting. Hun har lært seg å si nei, sette grenser og erkjenne egne begrensninger, spesielt når det gjelder oppfølging av enkelt-elever. Det må ikke bli så tidkrevende at det går utover resten av klassen eller familien.

– Men det kan være utfordrende, da vi ikke har lokalt fagpersonell som psykolog vi kan støtte oss til ved større utfordringer. Ofte føler man som lærer på ansvaret for å hjelpe eleven, sier hun.

– **Hva er det beste med jobben din?**

– Mye, men elevene havner høyt opp på lista. Det å få lov å være med på en del av deres reise og se utviklingen fra de kommer til de drar, er magisk, sier hun.

Godt kjent. Eike beskriver seg selv som en lyttende og forståelsesfull lærer.

– Jeg ønsker å bli godt kjent med elevene. For meg er det viktig at de skal få lov til å være seg selv. Det skal alltid være rom for å være åpen og ærlig med hverandre, og å kunne ta opp også vanskelige eller personlige ting, sier hun.

Eike er tydelig på at elevene skal vite at de kan komme til henne uansett hva det gjelder. Likevel prøver hun å utfordre elevene der det trengs.

Krav. – Jeg stiller krav til dem, både som enkeltpersoner og som klasse. De får ansvar

og frihet gjennom egne prosjekt og opplegg. Slik kan de finne ut hvem de ønsker å være, og hvilken rolle de skal ta i klassen eller på skolen.

Eike er opptatt av at elevene skal prøve, feile og lære.

– Det utfordrer jeg dem på i diskusjoner både i klassen og enkeltvis. Jeg setter selv pris på å bli utfordret av elevene – da ruster jeg ikke fast i tankeganger og meninger, sier Eike.

Ikke «kompis-typen». Eikes forhold til elevene varierer ut fra hva de selv ønsker, personlighet og situasjon. Noen har ikke behov for en tett relasjon med lærer, mens for andre er det ønskelig.

– Selv ville jeg nok sagt at jeg ikke var «kompistypen», men heller mentor. Noen ganger blir jeg litt ekstra-mor også.

Da Eike spurte klassen om deres forhold til henne, kom svaret at det var akkurat passe balanse mellom alvor, tull og tøys. I tillegg kom det opp at hun var god å prate med, viste tillit og respekt, samt brydde seg om elevene.

– Så kanskje litt kompis likevel, sier hun med et smil.

«Jeg prøver å invitere dem hjem, slik at de kan møte familien min. Det gir dem mulighet å bli bedre kjent med meg, og er bra for klassemiljø og relasjonsbygging.»

«Noen har ikke behov for en tett relasjon med lærer, mens for andre er det ønskelig.»

Hjem. Noen år blir elevene som en del av Eikes familie.

– Jeg prøver å invitere dem hjem, slik at de kan møte familien min. Det gir dem mulighet å bli bedre kjent med meg, og er bra for klassemiljø og relasjonsbygging. Elevene setter stor pris på det, sier Eike.

Likevel er hun tydelig ovenfor elevene om at hun har en familie hjemme som hun må ta seg av og som er viktig.

– Når elevene føler seg verdsatt og velkommen, blir det lettere for dem å forstå hvorfor jeg

andre ganger har mindre tid, eller hvorfor det er ganger familien må få første prioritet, sier Eike.

Tøft å skilles. – Jeg synes det er tøft å skilles fra elevene – spesielt klassen. Jeg blir jo veldig glad i dem og vant til å være mye sammen med dem. Det blir alltid et tomrom en liten stund etter skoleslutt, sier Eike.

Heldigvis sammenfaller avskjed med en tid der de har vært mye på tur, og mange er slitne og trenger en pause.

– Da er det også deilig å få fri. Da får

jeg mer tid til familie og venner, får tatt igjen forfalne oppgaver og roe ned, sier hun.

– **Hvordan er relasjonen din til elevene etter de har sluttet på skolen?**

– Veldig varierende. Jeg er i utgangspunktet ikke så god til å holde kontakt med folk, da hverdagene er travle og jeg er veldig mye «der jeg er». Enkelte holder jeg sporadisk kontakt med, men det er alltid en glede å møte dem igjen. Ofte kjennes det som om det nesten ikke har gått noe tid siden sist, sier Eike. •

Friluftslivslærer Morten:

– Noen elever blir værende mine gode venner

Etter sitt første år som folkehøgskolelærer brukte Morten Johansen lang tid på å lande og endre fokus etter at elevene dro. Etter 17 år på skolen går det lettere.

Foto: Svein Finneide

Av Julie Byberg Bø

Folkehøgskole er drømmejobben. Gøy, intenst, lystbetont, kjekt og helt fantastisk, sier Morten Johansen fra Klo i Vesterålen.

Han er lærer på Friluftsliv Explore-linja på Nordvestlandet folkehøgskole. I 17 år har Morten delt sin lidenskap for naturen med elever fra hele verden.

– Vi deler utfordringer, oppturer, nedturer, krav og mye latter. Jeg er som en far på tur med barna mine fra ulike kull. Mitt fokus er å akseptere feil, utfordre dem og skape et trygt rom hvor alle kan utvikle seg, sier Morten.

Ekstrafamilie. – Jeg får betalt for å være ute og herje og leke på tur med ungdom fra hele verden! Vi deler perler og opplevelser fra naturen, samtidig som jeg får lære dem å bli friluftsmennesker, sier Morten.

Han havnet på Nordvestlandet folkehøgskole etter at han fant en ledig stilling som musikk lærer ved en tilfeldighet på Nav. Morten hadde egentlig ikke tenkt å flytte til Vestlandet, men kunne ikke motstå fristelsen til å søke på det som virket som drømmejobben.

Morten kaller seg en tydelig, «brautat» og direkte nordlending som vet hvordan han vil ha det. Elevkullet blir som en ekstrarfamilie for Morten mens de går på skolen.

– Noen av elevene er veloppdratt, mens andre trenger å strammes opp. Noen drar opp og noen drar ned. Jeg har fokus på at det å drite seg ut, gjøre feil og pirke bort i ikke er farlig, sier Morten.

«Skavank-pedagogikk». Morten bruker aktivt «skavank-pedagogikk», som han kaller det. Han vil vise at turer kan gjennom-

føres selv om været ikke er på topp.

– Jeg koder og fjaser mye. Samholdet blir tett når vi er mye på tur sammen og skaper sterke bånd, sier han.

– Hva er det beste med jobben din?

– Å få betalt for å være på tur, sitte rundt bålet, drikke kaffe og spise Walters-mandler mens jeg er sammen med elevene. Det er lykke det.

Trist å si farvel. – Etter det første året som folkehøgskolelærer husker jeg at jeg brukte lang tid på å lande etter at elevene dro. Nå

«Jeg er som en far på tur med barna mine fra ulike kull.»

«Samholdet blir tett når vi er mye på tur sammen og skaper sterke bånd.»

går enklere etter så mange år, sier Morten.

Hvert år blir han glad i elevene og synes det er synd å sende dem av gårde.

– Det er trist å si farvel til elevene, men det går fint. Etter avslutningsfesten drar jeg hjem og setter poteter i åkeren. Det gir meg en fin overgang fra skoleåret til andre fokus, sier Morten.

Morten og kona Mina Sætre som også er lærer på folkehøgskolen, bor på et småbruk ikke langt unna skolen.

– Når tidligere elever kommer tilbake på

jubilanttreff, kjenner jeg alltid at det er en spesiell glede, sier Morten.

Relasjonen. – *Hvordan er relasjonen din til elevene etter de har sluttet på skolen?*

– Bra. En del tar kontakt og sender melding. Faktisk mens jeg gjorde dette intervjuet fikk jeg melding fra en tidligere elev om oppskriften på Mortenburger og aioli. Det er også noen som har blitt en fast del av livet mitt og gode venner. •

Psykolog Peder Kjøs om folkehøgskole:

- God sorg når de slutter

Foto: Svein Finneide

Av Julie Byberg Bø

Det må være skikkelig guffent som lærer å måtte skilles fra nye ungdommer hvert år. Unge folk blir man kjempeopptatt av, sier Peder Kjøs.

Tirsdag 7. november gjestet han Leder-samling i regi av Folkehøgskoleforbundet (FHF) og Noregs Kristelige Folkehøgskole-lag (NKF) på Quality Hotel Hasle Linie. Der holdt Kjøs og psykolog, forfatter og forkyn-ner Linda Andernach Johannesen en samtale om «Hvem var Jesus?». Vi møtte han etterpå til en kort samtale om folkehøgskole.

– Det er veldig bra at folkehøgskolene finnes. Folkehøgskole er et veldig bra alterna-tiv til andre skoler, for de ungdommene som ønsker noe annet, sier psykolog, forfatter og foredragsholder Peder Kjøs.

Utavsofakroken. – Det er viktig å komme seg ut av sofakroken og inn i et fellesskap, sier Kjøs. Selv har Kjøs aldri gått på folke-høgskole, men husker snakk om skoleslaget fra videregående.

– Det ble snakka om som en viktig del av kristenlivet i Norge, samt den demokratiske delen.

Kjøs trekker fram at folkehøgskolene er en god mulighet for ungdom til å teste å bo

Foto: Kristoffer Myhre

hjemmefra.

– Jeg har veldig sansen for at det finnes et sted å fordype seg i det man ønsker, sier han.

En god sorg. Kjøs tror det i avskjeden vil forekomme både positive og negative følelser hos folkehøgskolelæreren.

– Det er nok det man kan kalle en god sorg, sier han.

Han husker at hans egen lærer var på

gråten da deres kull var ferdig på skolen.

– Likevel må det også være deilig å sjø-sette elevene. Man er jo forberedt på å kun ha dem en liten stund.

– Vil du anbefale folkehøgskole?

– Absolutt. For de som har lyst til det, så er det veldig bra at det alternativet finnes, sier Kjøs. •

Musikkfolkehøgskolen Viken presenterer sin modell:

Samskaping i en Relasjonskatedral

Hva er samskaping? Hvordan samskaper vi i folkehøgskolen? Hvordan samskaper de ansatte, stipendiater og elevene? Vi samskaper gjennom relasjonsarbeid, der undringen er en vesentlig evne og ørene et verdifullt organ. Dine viktigste spørsmål er oppfølgings-spørsmålene, spørsmål du selv ikke har svarene på!

Av Svein Ruud,

rektor på Musikkfolkehøgskolen Viken

Preludium. Dette er Vikens visjon, det drivende fokus i Relasjonskatedralen:

«Vi vil at alle på Viken skal oppdage mer av fellesskapets, det kristne budskapets og musikkens mysterium og kraft».

Katedral. Det fortelles om tre stein-arbeidere som under byggingen av en kate-dral i Italia på 1600-tallet ble stilt spørsmålet om hva de holdt på med. Førstemann svarte: «Jeg hogger stein». Den andre: «Jeg arbeider for å forsørge familien». Tredjemann sa: «Jeg

bygger en katedral». Den kjente katedralen La Sagrada Familia i Barcelona ble påbegynt 1882. Den har utrolig mange vakre detaljer, symboler og bilder, og nye detaljer legges til. Den er vakker, men enda ikke ferdig bygd, over hundre år etter oppstart.

Relasjonskatedralen Viken ble påbegynt 1901 og «navngitt» i 2021. Relasjoner og kompetanse har oppstått og oppstår gjen-nom fellesskap, trosbevegelse og musikk. Gjennom fellesskap i mer enn hundre år har elever og ansatte oppdagat mysterium og

>>

<< kraft, det er blitt skapt livsglede og livsmot. Elevene har blitt og vil bli viktige byggesteiner i vårt samfunn. Vi danner samfunnsborgere som bygger samfunnsdemokrati.

Utformingen av katedralen. Det siste tiåret har ansatte på Musikkfolkehøgskolen Viken jobbet med å legge til rette for at elever og ansatte bedre kan forstå seg selv gjennom fellesskapet. Og de ansatte har også jobbet med sin egen utvikling. De siste fire-fem årene har vi laget et tydeligere styringsverktøy og verdidokument.

Relasjonskatedralen består av grunnmur, fire søyler, mellomrommet, og en overbygging. Gjennom musikk, fellesskap og troen skapes det en katedral av menneskene.

Relasjonskatedralens filosofi. Alle er vi "utilstrekkelig enestående". (C. Hjortekjær). Vi har tro på at et år på folkehøgskole gir en mulighet til å øke relasjonskompetansen og utvikle seg i fellesskapet. Hvor ansvar og frihet til å velge trenes. Vi flytter fokus fra karakterer til karakter. Økt undringskompetanse er sentralt for å forstå omverdenen og seg selv bedre. Vi har tro på det lekende og skapende mennesket, der livsmot, livsglede og musikkglede er toneangivende.

Filosofen Martin Buber er spesielt kjent for sine to grunnleggende prinsipper om den menneskelige dannelse: «Det er i møte med andre at jeg blir til, og jeg kan være meg». Hans forståelse av «den andre» får et utvidet perspektiv gjennom hans uttrykk: «Det er i møte med Gud at jeg blir til, og kan være meg». Han gir oss med dette sammenhengen mellom himmel og jord, så også i Relasjonskatedralen.

Fem elementer. «Samskappingsmodellen» har vi bygd opp av fem ulike elementer. Når disse fem elementene settes sammen i en symfoni, blir det kraftfullt og vakkert: Ubuntu er et afrikansk begrep for i hvilken kontekst jeg blir dannet: «Fordi du og fellesskapet er, er jeg. Jeg er en del av noe større». Godfot-teorien til Eggen handler om å gjøre de andre gode. Læringskoden til Tiller omhandler 7 imperativer + en gigantisk bønne med kjærlighet. Tillers sjuende imperativ

Det er en fantastisk positiv atmosfære i folkehøgskolemiljøet på Viken i år, mer enn vi noen gang har opplevd! sier rektor Svein Ruud.

er «Relasjon er alfa og omega». Agape er en grunnleggende kjærlighetsforståelse, med utspring fra Bibelen. Entusiasme er en smittende holdning som skaper entusiasme, ja, entusiasme skaper entusiasme.

Kulturutveksling. Kulturutveksling over landegrensene er viktig for relasjonskompetanse og evnen til samskaping. Reisene til utlandet og resten av skoleåret griper inn i hverandre og forsterker både utbytte og modning, til beste for forståelse av andres kultur og utviklingen av fellesskapet og individet.

På Vikens utenlandsturer møter vi jevnaldrende på deres banehalvdel, lever, utøver og samskaper gjennom samtaler, musikk og dans, m.m. I tillegg har vi hvert år utvekslings elever fra disse stedene. I dag er tidligere elever fra de ulike landene tilrette-loggerne når skolen er på utveksling med nye elever.

«Seier du at du at du undrar deg og eg seier at eg undrar meg, då kan me snakka saman og skjøna litt meir».

Elevenes opplevelser blir både i nåtid og framtid mye rikere ved å møte ungdommer fra andre kulturer, de forstår bedre hvordan andre lever og oppfatter tilværelsen. Sansene tar inn følelser, lukter, lyder, syn, noe som bare kan oppleves ved deltakelse. Elevene utrustes til å være verdensborger, til å ta ansvar for sin neste. I en tid som har fokus på å fly mindre, er vi utfordret på å ha gode begrunnelser for å gjøre det.

Relasjonell kompetanse. Relasjonskompetanse er kjernekompetansen i Relasjonskatedralen og i folkehøgskolen. Den relasjonelle forståelsen er grunnlaget i folkehøgskolens dannelsesoppdrag. Det å øve på den relasjonelle interaksjon har samfunnsnytte. Det bevisstgjør hvordan vi samspiller og speiler hverandre i hverdagen.

Alle våre ansatte trenes i å øke sin relasjonelle kompetanse, blant annet fordi det i

- B. Eia

Skisse av Relasjonskatedralen - Musikkfolkehøgskolen Viken.

Norge er en svak relasjonskompetanseutdanning i høgskole- og universitetstilbudet generelt. Også skolens miljøstipendiater trener på det relasjonelle samspeillet, på å være speil for elevene, lytte til menneskene, undre seg sammen med dem, og så legge til rette og støtte dem fra hvor de er.

Sosialt og faglig. Alle elever skal bli lyttet til, derfor skal folkehøgskolelærerne være hovedkontakt for maksimalt åtte elever, som de har planlagte individualsamtaler med. Elevene skal oppleve at de er verdifulle, at de finner sin plass, at de ikke tar noen andres plass, men utfyller fellesskapet, den enkelte vil være til glede – og få stor glede – av å være i interaksjon. Den indre motivasjonen er drivkraften.

Vi gjorde en snuoperasjon for noen år siden, med mindre ensidig fokus på faget og mer fokus på relasjonen. Mindre opptatt av å være en forskole til høgskole/universitet, og mer opptatt av å samskape gjennom musikk. Det er dobbelt så mange fra Viken som kommer inn på høyere musikkutdanning i dag enn for 15 år siden. Det å legge enda bredere vekt på å lytte til hvem vi har med å gjøre, har skapt

stor utvikling, også innen musikkkompetanse.

Livs- og trosreise. Vi ønsker en hverdag hvor vi lytter, verdsetter og myndiggjør. Som skoleformidler vi vår tro på at vi opplever oss berørt og beveget av Jesus. Hva vil jeg som elev tillate å bli grepet av? Jeg er som alle andre en del av noe større, hva berører meg og hva er jeg begeistret for? Hva settes vi fri til og hva blir vi bundet av? Entusiasme, glød, begeistring har som oftest en kilde, ikke minst i kunst og tro. Den store kjærligheten har også en kilde, utenfor oss selv.

Elevenes opplevelse. I samhandling mellom elev og ansatt er det en gjennomgående tone, å undre seg over den andres leting etter mestring, mysterium og kraft. Hvor vil du? Hvor kommer det fra? Hva ønsker du å formidle?

Årets elever, er mer enn noen gang før opptatt av å «finne gull» hos dem de omgir seg med! Førsteårselevene opplever andreårselevene/miljøstipendiatene som medvandrere som gir av seg selv, og som setter en standard som gir ro, trygghet og massiv glede. Elevene opplever de

ansatte som genuint interessert i dem.

Det er en fantastisk positiv atmosfære i folkehøgskolemiljøet på Viken i år, mer enn vi noen gang har opplevd! Om det skyldes tidens ungdommer, sammensettingen av kullet, lavere elevtall (80), stipendiatene eller de ansatte? Dette er det kanskje ikke bare ett svar på, men en skal ikke se bort fra vårt målrettede arbeid med innholdet, hele årssyklusen, og at dette blir en integrert del i hver enkelt, har hatt betydning. Og ikke minst at hver eneste elev, stipendiat og ansatt blir lyttet til. Over en tredjedel av elevene hvert år søker om å bli stipendiat, de ønsker primært at nye elever skal oppleve året minst like bra som dem selv.

Hva preger de ansatte? «Det heiter ikkje: eg – no lenger. Heretter heiter det: vi. Eig du lykka så er ho ikkje lenger berre di». (H. Moren Vesaas 1945)

Middeletværter den fantastiske musikken. Bevisst jobber vi med å kunne bruke overføringsverdien fra samspill inn på de forskjellige arenaene: Vi på Viken har tro på at det å jobbe bevisst med relasjoner er alfa og omega, for nåtid og framtid, for det nære fellesskapet, for det store samfunnsbyggende demokratiet, og for å forstå meg selv som verdensborgeren med muligheter og ansvar. Derfor er det vårt oppdrag å lage en relasjonell dannelsesreise der elever – og vi som ansatte – utvikler oss. Vi tror samlivet generelt og yrkeslivet spesielt i veldig stor grad vil etterspørre relasjonskompetanse.

Postludium. I Relasjonskatedralen skaper vi tekster, melodier og musikk, mestring, trosbevegelse, faglige- og sosiale nettverk, øker selvforståelse og bygger karakter. Det viktige året blir viktigere når en bevisst speiler seg i hverandre. Hvert år samskaper vi en Relasjonskatedral.

«Hvile en stund i denne katedralen og la livet bli stille. Ikke snakke så høyt at jeg ikke hører hjertet mitt. Jeg – mennesket – er i ferd med å bli til, og det er røttene som blomstrer.»

(M. Lønnebo 2005) •

Det vi ikke ser

Det kom ingen MeToo-bevegelse til folkehøgskolen. Vi hører heller ikke mye om elever som har vært utsatt for seksuelle krenkelser eller overgrep under sitt folkehøgskoleår. Vi vet likevel at 1 av 5 jenter og 1 av 14 gutter har opplevd seksuelle krenkelser før de er 18 år. Det utgjør en stor andel av våre elever.

Foto: Shutterstock

Av Marie Wiland

Vi vet også at mange unge etterlyser mer veiledning og er usikre på hva som er normalt og hvor de selv kan sette grenser. Einar Skarpeid, tidligere politimann og lærer på Kristiansand folkehøgskole, forteller at ungdommen ikke har nok kunnskap om hva som er seksuelle krenkelser. Kan det samme gjelde for oss som arbeider i folkehøgskolen? Overser vi krenkelser som skjer i elevflokkene fordi vi ikke vil se det eller ikke klarer å gjenkjenne det?

Vold og overgrep. Einar har bak seg en lang karriere i politiet før han meldte over-

gang til folkehøgskolen. I politiet arbeidet han mye med vold i nære relasjoner, seksuelle overgrep, og han hadde avhør av barn som sitt spesialfelt. Nå er han folkehøgskolelærer og Grundtvig-entusiast.

– Folkehøgskolen må være bevisst og ta inn over seg det som skjer i samfunnet. Vi skal være et dynamisk skoleslag i Grundtvigs ånd som våger å ta på oss nye oppgaver og utfordringer.

Einar er særlig opptatt av hvordan folkehøgskolene kan forholde seg ryddig og etterrettelig når noen har blitt krenket eller står i fare for å bli det. Spørsmålet er hvor lett eller vanskelig det er i et tett folkehøgskolemiljø å være den som står frem og sier ifra om krenkelser. Hvordan kan folkehøgskolens håndtering bidra til et så trygt miljø at noen tar den belastningen? Hvordan skal vi få "sårbare" personer så trygge at de velger å si ifra?

Eventyrlig makt. Folkehøgskolen er et intimt miljø med mye fysisk kontakt. Elevene kommer tett på hverandre gjennom

Tidligere politimann Einar Skarpeide jobber nå i folkehøgskolen.

internatliv og turer. Dette gjelder både elever og ansatte. Med vår 24/7-skolemodell og en positiv holdning til fysisk kontakt og nærhet, peker Einar på at vi kan være sårbare for at det skjer ting som oppleves krenkende. Likevel understreker han at nærhet og fysisk kontakt er positivt. Selv er han ekstra oppmerksom på fysisk kontakt med elever når han snakker med dem i en-til-en-samtaler eller om et tema som er følsomt.

– Det er ikke noe galt med en klem, bare vi er oppmerksomme på hvilken setting den utøves i.

Det er viktig å ha bevissthet også knyttet til forholdet mellom elever og ansatte, våge å tenke at også ansatte kan ha en grenseoverskridende atferd, fortsetter han. Ubehaget for den som blir utsatt for uønsket oppmerksomhet forsterkes dersom det er en maktubalanse mellom sender og mottaker. Denne ubalansen kan oppstå mellom elever, mellom elever og elevstipendiater og ikke minst mellom elever og ansatte.

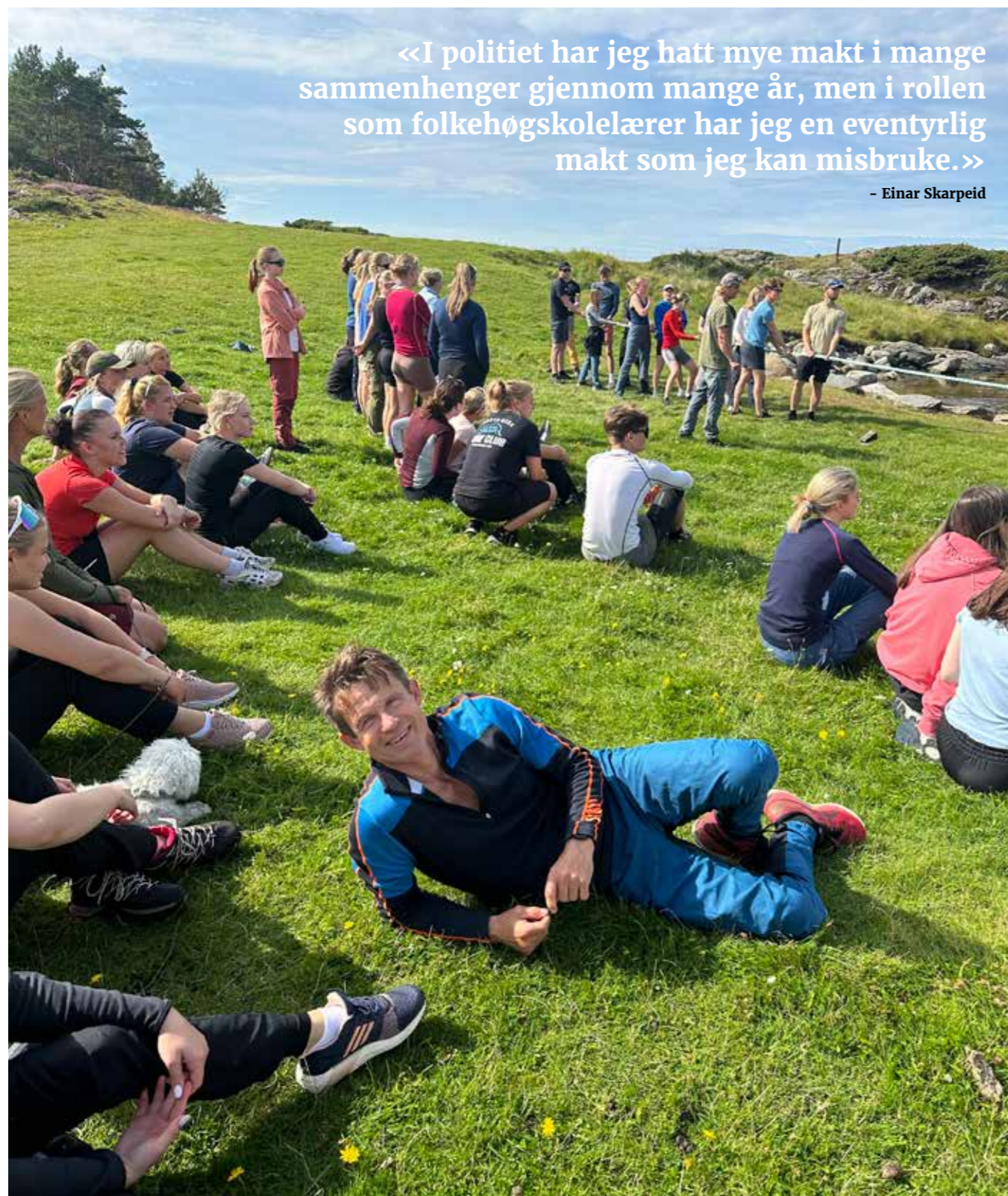
– I politiet har jeg hatt mye makt i mange sammenhenger gjennom mange år, men i rollen som folkehøgskolelærer har jeg en eventyrlig makt som jeg kan misbruke – og kanskje ikke gode nok rammer.

Krenkende atferd. Einar forteller om en kvinnelig elev som tok opp guttas sexprat på et fellesmøte på Kristiansand folkehøgskole. Hun var lei av måten de snakket om jentene på og valgte å si fra.

– Det var modig gjort, og vi ga henne full støtte.

Faktisk er sånt prat et eksempel på en type seksuell atferd som kan være ulovlig og i hvert fall virker ødeleggende for fellesskapet. Når slike handlinger kamoufleres i humor, kan det føre til at vi bagatelliserer og kanskje ikke ser problemet. Ifølge Einar er det i større grad enn før etablert en kultur i ungdomsmiljøet med mer aksept for fysisk seksuell kontakt og verbale seksuelle ytringer. Seksualisert prat og seksualiserte handlinger som å ta noen på brystene eller i skrittet, eller tette omfavnelser og klaps på rompa, gjerne 'dekket over' med forsøk på humor, kan være svært krenkende hvis ikke mottakeren har gitt sitt samtykke.

«I politiet har jeg hatt mye makt i mange sammenhenger gjennom mange år, men i rollen som folkehøgskolelærer har jeg en eventyrlig makt som jeg kan misbruke.»

- Einar Skarpeid

<< **Varslingsansvar.** – Da er det spesielt viktig at vi ser på lovverket. Lovverket gir et tydelig vern mot slike handlinger når det ikke foreligger samtykke. Det er ikke alltid opp til oss å vurdere eller bestemme hva som skal gjøres. Vi kan ikke vurdere oss bort i fra samfunnets forventninger til håndtering og gode prosesser. Avvergingsplikten i Straffelovens §196 gir oss en lovpålagt plikt til å forebygge framtidige alvorlige kriminelle handlinger som bl.a. de mer alvorlige seksuelle handlinger, sier han, men også vold i nære relasjoner. Om en elev, stipendiat eller ansatt forteller oss om pågående handlinger av en slik art, enten på skolen eller i hjemmet, har vi et varslingsansvar.

Rusmidler og straff. Det har vært og er mye oppmerksomhet på elevens forhold til rus og bruk av rusmidler i folkehøgskolen. Einar ønsker også å jobbe for et rusfritt skolemiljø, men han mener det er viktig å merke seg at samfunnet nå håndterer bruk av rus til eget bruk på en mildere måte enn før. Nå fokuseres det mer på forebyggende arbeid og mindre på straff som virkemiddel. Folkehøgskolen har en mulighet til å ta samfunnsansvar og bidra i dette viktige arbeidet, og samtidig ivareta visjonen om en rusfri skole.

Samtidig har utviklingen gått i motsatt retning når det gjelder overtredelser knyttet til seksuelle krenkninger. Straffen for disse overtredelsene er blitt strengere, og flere typer atferd og handlinger er inkludert i hva som rammes av lovverket.

– Selv om samfunnet i dag reagerer mildere på bruk av rus til eget forbruk, skal ikke vi i folkehøgskolen slutte å jobbe for et rusfritt skolemiljø. Det skaper et bedre fellesskap blant elevene, og flere sårbare elever er helt avhengig av en slik nulltoleranse.

Bevisstgjøring. Ikke alle har Einars utdannelse og trening i å snakke med unge om seksuelle krenkninger. For mange kan dette være tabubelagt og krevende å gå inn i, og vi kan mangle kunnskap om lover knyttet til feltet, akkurat som mange av de unge gjør. På skolen kan vi bidra til å bevisstgjøre elevene på dette, men det krever at skolen selv har et bevisst forhold til temaet og vet hvilke lover og regler som gjelder.

– Mange unge opplever et betydelig press

fra det sosiale fellesskapet om å godta uakseptable og ulovlige seksuelle tilnærminger. Vi må våge å ta det opp når vi mistenker at noen har opplevd noe som er ugreit. Som skole har vi også et ansvar for å ivareta begge parter, både den som har blitt krenket og den som krenker, samtidig som de begge er elever og bor på vår skole. Dette er en kjempeutfordring, og vi må være ryddige!

Her er Einar ved kjernen av hva han ønsker å formidle. Vi trenger et tydelig rammeverk, ryddighet og etterrettelighet når vi går inn i disse sakene.

Samtaler og taushetsplikt. Einar er opptatt av at ryddighet skaper trygghet. For å gi elevene den tryggheten de trenger for å åpne seg, må de få vite hva informasjonen skal brukes til og hvilke muligheter vi har til å ivareta dem videre.

Det forsøker de å gjøre på Kristiansand folkehøgskole ved å skille mellom formelle og uformelle samtaler. Dette skillet er et verktøy som skal hjelpe de ansatte til å håndtere kravet om ryddighet og etterrettelighet.

En uformell samtale kan ha mange former og settinger, og eleven kan i disse samtalenes forvente at den ansatte har taushetsplikt. Når en ansatt får informasjon de må ta videre til skolens ledelse, er det andre retningslinjer som gjelder. Da skal den ansatte informere eleven om at det eleven videre forteller, ikke lenger er underlagt full taushetsplikt, det kan medføre konsekvenser for eleven eller andre, og det er frivillig for eleven om de vil fortsette samtalen under disse forutsetningene. For å skape nødvendig trygghet i en slik formell samtale, er det viktig å være åpen og tydelig om mulige veier videre.

Annonsering: Sex og samliv i folkehøgskolen

Sex, samliv og krenkninger var tema på en workshop under Folkehøgskolefestivalen på Hedmarkstoppen. De ansvarlige for workshopen, Janne Severinsen, Liv Stine Mo og Marie Wiland, har jobbet videre med problemstillinger knyttet til dette tema og vil invitere til fagdag om dette våren 2024.

Foto: Shutterstock

«Mange unge opplever et betydelig press fra det sosiale fellesskapet om å godta uakseptable og ulovlige seksuelle tilnærminger.»

- Einar Skarpeid

Uformell kultur. Folkehøgskolekulturen er mye preget av det uformelle, i kontrast til politikkulturen Einar har vært en del av. Han syns kulturen i vårt skoleslag kan virke noe rotete og mener at vi må bli mer ryddige på noen områder.

– Vi kan ikke jobbe uformelt dersom formålet eller utfallet av samtalen er at vi tar i bruk sanksjoner. Uformelle samtaler som ikke dokumenteres, lovnader om taushetsplikt som vi kanskje ikke kan holde, eller annen ikke-verifisert informasjon, kan skape mer uro og vanskeligheter enn å gjøre godt.

Einar er opptatt av den sentrale plassen samtalen har i folkehøgskolen. Det likeverdige møtet skaper et miljø som bygger trygghet og tillit og gir rom for nærhet mellom elever og ansatte.

– Jeg er glad for at jeg ikke har lov til å bruke urinprøver i folkehøgskolen. Vår oppgave er å se elevene og bygge gode relasjoner. Det er de gode relasjonene og elevenes motivasjon som er avgjørende og som vi trenger i arbeidet med uønsket atferd. Her er samtalen vårt viktigste verktøy. •

UNG2024-rapporten viser manglende framtidstro blant unge

Den ferske UNG-undersøkelsen viser et ungdomskull som har mistet troen på fremtiden og som har vendt blikket innover og fokuserer på optimalisering av seg selv. Hva kan folkehøgskolene bidra med til disse ungdommene?

Av Mette Røstum

UNG2024 er basert på en landsrepresentativ kvantitativ undersøkelse i målgruppen 15-25 år med 1013 respondenter. Undersøkelsen lages årlig av analysebyrået Opinion og er vektet på kjønn, alder og geografi. Datainnsamlingen er gjennomført både på web og med et bredt utvalg av kvalitative metoder. I denne artikkelen trekkes det fram noen funn som er interessante for folkehøgskolene.

En forslikt framtidstro der kun 11 % er optimistiske

Hva gjør egentlig pandemi, økonomisk usikkerhet, krig og klimakriser med en generasjon på vei inn i voksenlivet? Det påvirker deres holdninger, verdier og tro på fremtiden. 1 av 3 er bekymret for demokratets fremtid, og halvparten av alle unge i dag tror de kommer til å oppleve et vanskeligere arbeidsmarked enn sine foreldre. Observerer vi en

slitasje av ungdom og unge voksnes fremtidsoptimisme?

Folkehøgskolene må vise at de forstår og tar unges bekymringer om fremtiden på alvor. Vi har et viktig ansvar i å forsterke de unges tro på fremtiden og engasjere oss i å forbedre fremtidsutsiktene for den yngre generasjonen. Det vil bli lagt merke til og verdsatt.

«Aldri før har vi hørt de unge snakke så mye om økonomisk forutsigbarhet, stabilitet og et ønske om et friksjonsfritt liv.»

«Her ser vi en generasjon som setter tydelige grenser for seg selv for å ivareta balanse og helse i hverdagen. De vil få det maksimale ut av livet uten å slite seg selv ut.»

lering av skjermtid. Unge opplever at de ikke kan gjøre så mye med ytre forhold og bekymringer som klimaendringer, krig og dyrtid. Da vender de blikket innover og ser på det de kan gjøre noe med.

Her har folkehøgskolene et godt linjetilbud som kan hjelpe dem med dette og samtidig gi dem et sunt forhold til denne optimaliseringen. På skolene våre kan de få et sunt syn på trening og kosthold og etablere gode vaner. De kan lære seg å leve med ulike følelser og humørsvingninger og bli bedre rustet mentalt ved å tåle at livet går opp og ned. Elevene våre lærer konflikthåndtering i situasjoner som oppstår når man lever tett med andre der det er satt av tid til samtale og slike ting.

Det er også nyttig for ungdommene å få hjelp til å løfte blikket og lære om sin plass i verden.

Unge vil leve smartere, ikke hardere

De unge ønsker å jobbe på best mulig måte uten å slite seg ut. I likhet med Millenials, så er de vi kaller Generasjon Z en gjeng som jobber hardt og er ambisiøse. De ønsker imidlertid ikke å ende opp som «Generasjon prestasjon» som aldri logger av og kan møte veggen og bli utbrente før fylte 30 år.

Her ser vi en generasjon som setter tydelige grenser for seg selv for å ivareta balanse og helse i hverdagen. De vil få det maksimale ut av livet uten å slite seg selv ut.

Åpenhetskultur når det gjelder følelser og psykisk helse

Den kommende generasjonen med unge voksne har vokst opp med en helt annen kultur for å være åpen og å dele følelsene sine enn noen annen generasjon før dem. De tar psykisk helse på alvor og forventer å bli lyttet

til. De unge forventer at det skal være plass og rom til å prate om psykisk helse i det aller fleste settinger. De har nå satt det på agendaen, og ønsker å bli fulgt opp. Her er folkehøgskolene allerede godt rustet for å ta imot denne ungdomsgruppen.

Unge ønsker å gjenvinne kontrollen over skjermtid

Et hovedtrekk i rapporten er som nevnt at unge er opptatt av optimalisering av sitt beste selv. Det gjelder både trening, kosthold, søvn og regulering av skjermtid. Rapporten viser at 6 av 10 medieplattformer på topplisten har hatt en nedgang i regelmessig bruk sammenlignet med 2022.

Det kan tolkes som at de unge ønsker å begrense egen skjermtid. Her kan folkehøgskolene hjelpe til ved å samle de unge til aktiviteter der de er til stede i øyeblikket og ikke opplever FOMO, altså fear of missing out.

Kjønnsdelte fritidsinteresser

Sammenlignet med i fjor er det lite endringer i fritidsinteressene til de unge. Det er forskjeller blant gutter og jenter i hva de interesserer seg for. Guttenes topp 5 fritidsinteresser er gaming, film & serier, musikk, se på sport og ny teknologi. Jentenes topp 5 fritidsinteresser er film & serier, musikk, matlagning & baking, shopping og reise. Dette er nyttig kunnskap å ha når skolene skal utvikle nye linjer.

Opinion gir folkehøgskolene tre råd for å nå ut til de unge:

- Styrk min mentale velvære
- Gi meg et snev av håp for fremtiden min
- Hjelp meg å logge av

Kilde: Vågsland, V., Palm, A., Claussen, R. og Arntzen, K. *Opinions UNG2024*. Rapport 6/2023. Oslo: Vulkan, Opinion

10 bud til folkehøgskoler på TikTok

Av Susanne Løvlie Stee,
Informasjonsrådgiver i IF

De siste årene har flere folkehøgskoler startet opp på TikTok – en videodelingsplattform med korte, underholdende videoer i høydeforformat, som 54 % av alle mellom 18 og 29 år i Norge bruker daglig. Skolene deler ulike typer videoer fra folkehøgskolehverdagen, og en del har dessverre opplevd å få ugreie kommentarer på sitt innhold.

En periode virket det som at det var populært å rakke ned på folkehøgskole på TikTok, blant visse grupper. Det kom til uttrykk både via kommentarer og videoer. Innholdet har ofte gått på at folkehøgskole er useriøst og barnslig («folkehøgskole er barnehage for voksne») eller mer saklige påstander, som at «folkehøgskole er dyrt» – men ofte basert på misforståelser og feil.

Innholdet kom tilsynelatende fra unge gutter, som antakelig ikke har gått folkehøgskole selv. Det ser ut som det har roet seg noe, men det er vanskelig å forutse om «trenden» kan ta seg opp igjen.

I en undersøkelse om unges syn på folkehøgskole fra 2022, kom det frem at 42 % hadde sett negativ omtale av folkehøgskole på TikTok, og at dette i stor grad (16 %) eller noen grad (36 %) påvirket inntrykket av folkehøgskole negativt. Det er derfor viktig å være bevisst på hvordan skoleslaget vårt fremstår på TikTok.

Her følger 10 konkrete bud til folkehøgskoler på TikTok, både for å fremstå godt, men også noen generelle råd:

1. Tenk over om innholdet bekrefter fordommer

Innholdet kan bidra til å bekrefte fordommen om at folkehøgskole er barnslig og useriøst. Innhold med mye lek, kostymer og liknende, uten at det er satt i en tydelig kontekst, kan slå feil ut. Det kan fungere på andre plattformer, men vær litt forsiktig med det på TikTok.

2. Filtrer kommentarfeltene

Man kan filtrere ut kommentarer, basert på nøkkelord. Dette gjøres under personverninnstillingene. Kommentarer med nøkkelordene vises ikke, før de er godkjent. Her kan skolen også legge inn brukernavn, slik at visse brukere ikke kan tagges i skolens kommentarfelt. Jeg vil ikke råde skolene til å stenge kommentarfeltene helt, med mindre man opplever en stor mengde negativitet, som man ikke har kapasitet til å følge med på. Det er mulig å stenge kommentarfeltet på hver enkelt video, og holde dem åpne på de andre. Levende kommentarfelt bidrar til økt spredning av innholdet.

3. Vær søkbar

Sørg for at kontoen til skolen dukker opp når noen søker etter skolen. Sjekk også hva slags annet innhold som dukker opp når man søker på skolen. Om det er noe negativt, er det fint at skolens innhold også dukker opp i søk. Brukernavnet og navnet på toppen av kontoen er søkbart. Tenk over måten skolen

Interessevekkende start

Navn på konto

navngir kontoen sin. Om brukernavnet inneholder «fhs», er det fornuftig at navnet på kontoen staver «folkehøgskole» helt ut. Folk som ikke kjenner oss, bruker ikke «fhs». Teksten i caption (under videoen) og tekstbokser lagt på inne i TikTok, før publisering (på selve videoen), er også søkbar.

4. Rapporter uønsket innhold

Man kan rapportere andres videoer, kommentarer og kontoer. Om skolen opplever at andre poster uønsket innhold, kan det nytte å gå flere sammen om å rapportere den samme kontoen eller videoen. Skolen kan også blokkere kontoer som fortsetter å trakassere, men dette vil ikke alltid løse problemet, ettersom vedkommende kan opprette nye kontoer.

5. Kommenter på andres videoer

Å kommentere på andres videoer, kan øke spredningen på egne videoer. Det er uklart om algoritmen belønner kontoer som er aktive, med å spre videoene deres ytterligere, eller om det er fordi flere ser brukernavnet flere steder og klikker seg inn. Begge deler er uansett positivt. En annen positiv effekt er at skolen knytter positive relasjoner til andre brukere, skoler og linjer, ved å heie hverandre frem i kommentarfeltene.

6. Åpne innboksen for alle

Nå er det mulig å få private meldinger fra alle. Skru gjerne på denne funksjonen under personverninnstillingen, slik at alle som lur på noe kan kontakte skolen via TikTok.

7. Ha en interessant start på innholdet, og kom raskt til poenget

Målgruppen vår bruker fryktelig kort tid på å bestemme seg for om en video er inte-

ressant eller ikke, før de blar videre. Derfor må videoen fange oppmerksomheten umiddelbart, og raskt komme til poenget, slik at den ikke mister seeren. En interessant start kan f.eks. være en overraskende påstand, et spennende klipp, et godt ansiktsuttrykk, eller alle disse i kombinasjon.

8. Tekst alt som sies

Dette er en inkluderende praksis, og et krav til universell utforming av IKT, som alle private og offentlige virksomheter, lag og organisasjoner må følge. Det er også enklere for alle å få med seg det som skjer. Man kan tekste rett i TikTok (denne teksten blir også søkbar), eller bruke andre verktøy. Om det er mye som sies, anbefales appen MixCaptions, som kan transkribere norsk og automatisk genererer tekst. Transkribering til norsk vil antakelig bli mer utbredt i fremtiden, men foreløpig er det ikke så vanlig.

9. Bruk musikk og lyder korrekt

Legg på musikk og lyd før posting, rett i TikTok. Slik sikrer du at skolen ikke bryter opphavsretten, og ikke risikerer å få innholdet fjernet eller sanksjonert på andre måter.

10. Post jevnlig

Algoritmen belønner jevn publisering. Om skolen har fire videoer klare til posting, er det bedre å poste én i uken, enn å poste alle fire samtidig. Disse kan «spenne bein på hverandre», ettersom dårlig spredning på én video kan påvirke spredningen på de tre andre.

Med disse ti budene i bakhodet, håper jeg at du som jobber med TikTok-innhold på en folkehøgskole, føler deg litt bedre rustet til å bruke plattformen. •

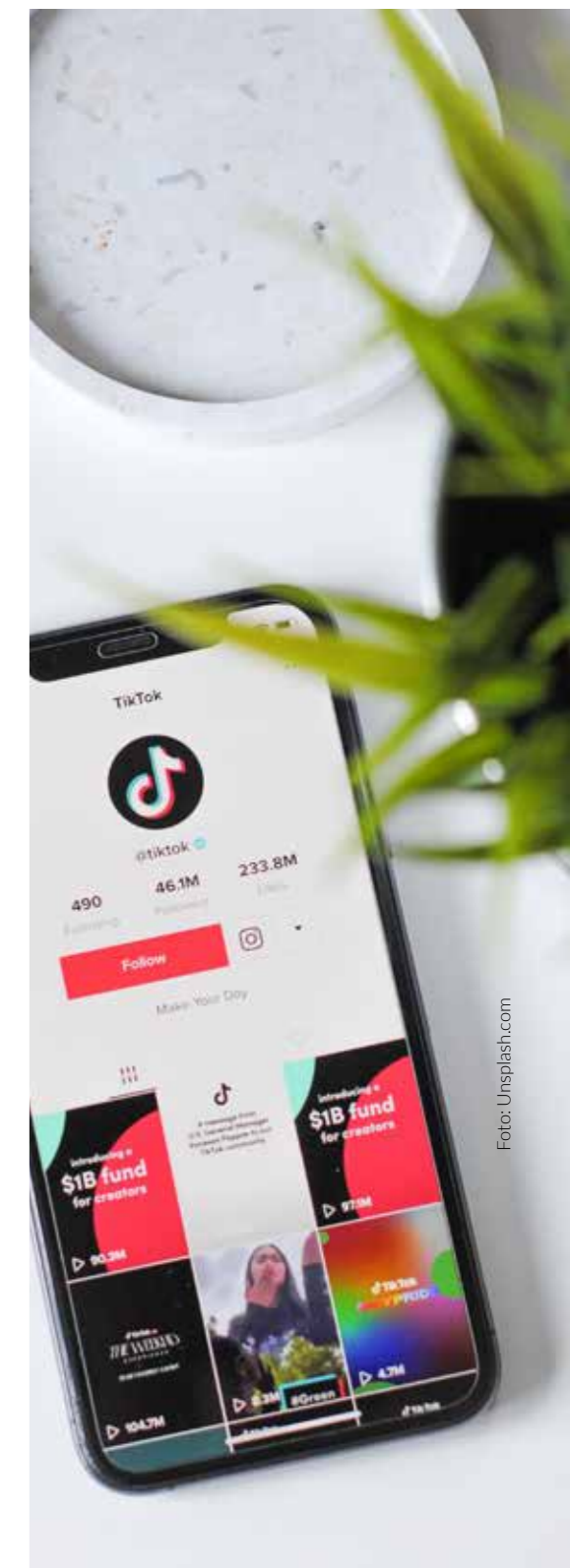
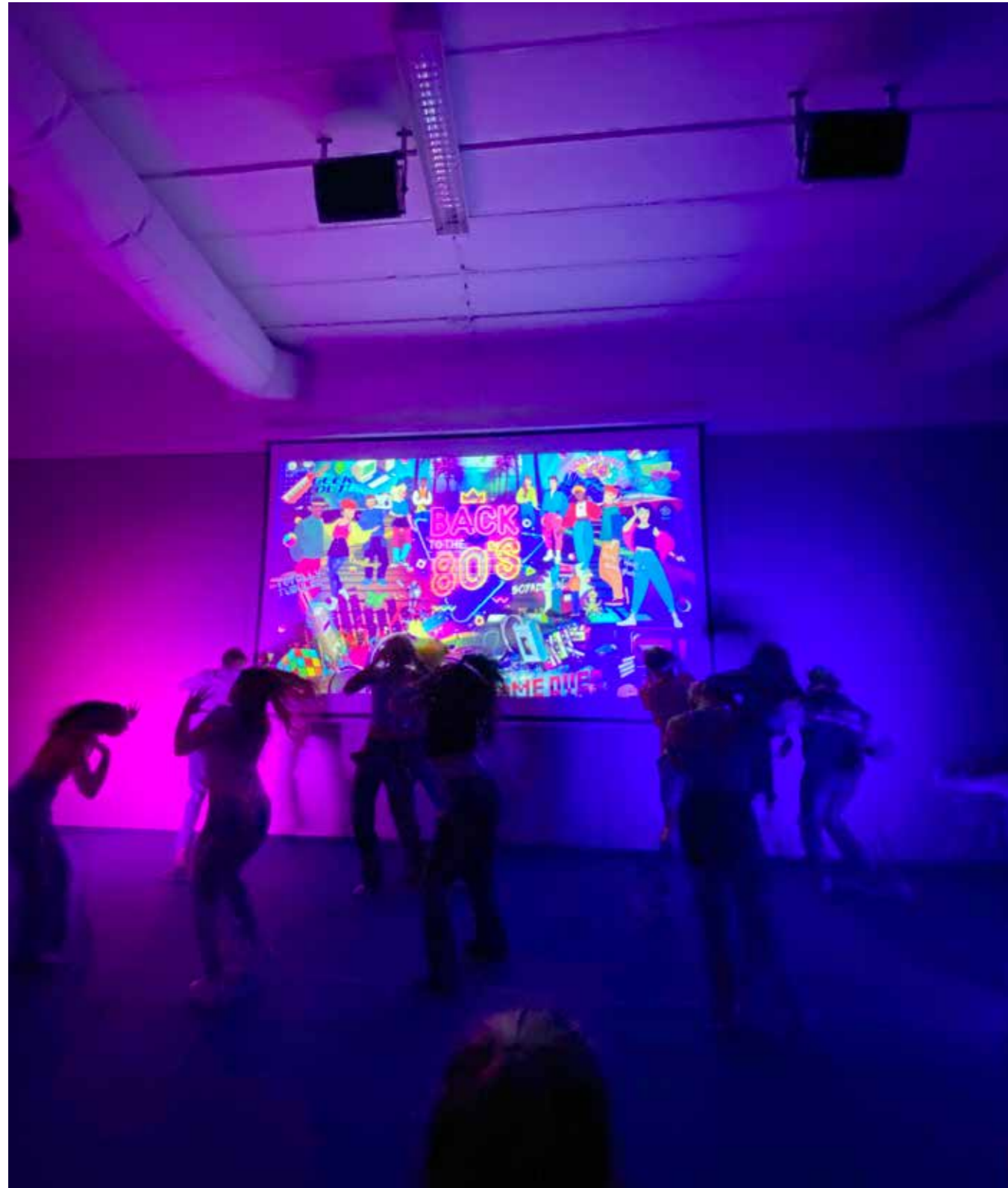

Foto: Unsplash.com

Øyeblikk

Mange skoler har dyktige fotografer blant både elever og personale. Vi ønsker å vise noen av bildene fra ulike skoler. Her er noen blinkskudd fra **Kristiansand folkehøyskole**. Fotograf er Jenny Kolstø.

Foto: Tom Arne Møllerbråten

Ny leder i NKF:

– Har alltid sagt ja til utfordringer

Kjersti Versto Roheim overtar ledervervet i NKF etter Helge Kjøll jr., som etter kommunevalget ble ordfører i Aukra kommune. Den nye styrelederen har de siste tolv årene vært rektor på Sagavoll folkehøgskole. Nå gleder hun seg til nye oppgaver. – Jeg er svært motivert for jobben, sier Kjersti.

Av Tom Arne Møllerbråten

Min visjon er at folkehøgskolen ikke bare skal bli regnet med i utdanningssystemet, men være en viktig og sterk utdanningsinstitusjon. Diamanten skal skinne, sa Kjersti i valgtalen hun holdt på NKF's årsmøte på Gardermoen i november.

Hun har alltid vært glad i skole, forteller hun. Utdanning, kunnskap og danning er ord som betyr mye for henne. – Det er en stor rikdom å jobbe i folkehøgskolen.

Bakgrunn. – Hva er din utdanning og bakgrunn?

– Jeg tok utdannelsen min på Ås. Der ble det master i landbruk, før jeg jobbet et par år som lærer i videregående skole. Deretter

jobbet jeg i Notodden kommune som jordbrukssjef og senere teknisk sjef.

Når hun i tillegg kan skilte med studier i økonomi og verdibasert ledelse, er det en meget kompetent og erfaren leder NKF nå får.

Vinje. Fembarnsmoren Kjersti er fra Vinje i Telemark. Hun gikk gymnaset i Bø, der hun også traff sin kjære. Da det ble lagt ut et småbruk for salg på Gvarv, kjøpte de gården og begynte med fruktdyrking. I dag har eldste sønnen overtatt gården, og Kjersti og Dag Gjermund har flyttet inn i hus med hage i sentrum av Gvarv. Kjersti trives i hagen.

– Jeg vokste opp i Vinje, men regner meg som halvt vestlending siden mor er derfra. Mor gikk selv på Framnes (ungdomsskule) og var faktisk husmor der før jeg ble født.

De kristne folkehøgskolene het opprinnelig ungdomsskoler.

Arven etter Knutsen. – Du har jobbet på den eldste kristne folkehøgskolen som ble grunnlagt av Asbjørn Knutsen i 1893, hvilke tanker gjør du deg om det?

– Evangeliet står fast, svarer Kjersti fort og knytter Sagavoll i dag til slik Knutsen

tenkte om viktigheten av kristen tro. – Det ligger noen nerver i dette som vi tar med videre. Jeg er veldig ydmyk over å ha vært på en skole som står i historiens lys. Dessuten brant Knutsen for skolesaken.

Når vi leser om Asbjørn Knutsen, er det tydelig at han var svært opptatt av pedagogikk. Han ønsket en skole basert på Grundtvigs skoletanke, men som samtidig bygde på arven etter Hans Nielsen Hauge. Kjersti holder fram Knutsens tanke om at den intellektuelle og den praktiske siden skulle gå hånd i hånd som et forbilde også i dag.

Sånn apropos Knutsen.

– Jeg har jo blitt venn med den eneste etterkommeren etter Knutsen som vi vet om, smiler Kjersti. – Hun heter Mary og bor i Australia. For noen år siden besøkte hun Sagavoll, og vi har hatt kontakt siden.

Skoleutvikling. – Hva tar du med deg fra Sagavoll til NKF?

– Jeg har jobbet mye med skoleutvikling som rektor. Det er en viktig erfaring. Jeg liker den administrative siden ved jobben, og jeg trives med å håndtere saker som dukker opp i den daglige driften.

Kjersti sier det har vært fantastisk å jobbe i Sagavoll-kollegiet, og hun kommer til å savne både elevene og kollegiet. Hun er vant til å ha ungdom rundt seg i det daglige.

<<Jeg er veldig ydmyk over å ha vært på en skole som står i historiens lys.>>

>>

«Jeg liker den administrative siden ved jobben, og jeg trives med å håndtere saker som dukker opp i den daglige driften.»

<< Det er litt rart å skifte jobb, syns hun, men er likevel veldig klar for nye oppgaver nå.

– Jeg liker å jobbe i team og å utvikle noe sammen med andre. Nå gleder jeg meg til å samarbeide med alle på folkehøgskolekontoret. De er dyktige og vil det beste for skoleslaget.

Fagforeningen. Når Kjersti tenker skole-drift, holder hun fagforeningen høyt. – Jeg er et organisasjonsmenneske, sier hun.

Undertegnede er tillitsvalgt for NKF på Sagavoll og kan vitne om at Kjersti alltid har snakket varmt om det å være fagorganisert. Fagforeningen har en viktig plass i hennes ledelsestanke, og hun ønsker alltid å høre hva NKF lokalt har å si.

– Jeg tror det har en verdi at jeg selv som leder har flere års erfaring som tillitsvalgt i kommunen. Det lærte jeg mye av.

Folkehøgskolerådet. I nesten hele perioden hun har jobbet i folkehøgskolen, har hun også sittet i Folkehøgskolerådet. Hun har forventninger til den jobben de nå skal gjøre der.

– Jeg liker å være i prosess, få til samhandling, og jeg liker å kjempe for saker. Særlig nå som det skal utarbeides ny lov om folkehøgskolen, har vi en viktig jobb å gjøre. Jeg er veldig spent på hva det blir ut av det, men jeg tror det vil mobilisere oss når høringen starter.

Uro. Det er litt nedgangstider og uro nå, men Kjersti er likevel veldig optimistisk på folkehøgskolens vegne.

– Det kan hende det tar litt tid før vi er oppe igjen, men jeg har tro på oppgang. Folkehøgskolene svarer godt på akkurat det ungdom trenger.

I Opinions siste ungdomsundersøkelse

summerer de opp ungdoms behov slik: «Styrk mitt mentale velvære. Gi meg et snev av håp for fremtiden min. Hjelp meg å logge av».

– Det er jo dette vi svarer på. Vi må bare få det ut. Det handler egentlig mest om kommunikasjon, tror Kjersti.

Hun ser også at det blir viktigere og viktigere at vi jobber med demokrati i folkehøgskolen. Selv har hun egentlig bare levd i oppgangstider hele sitt liv, men de siste årene med korona og krig har rystet verden.

Familie og lesing. – *Hvor henter du selv energi?*

– Jeg er veldig glad i å lese. Mest romaner, men også dikt. Da særlig dikt av Hans Børli og Halldis Moren Vesaas, men også Tarjei. Dessuten liker jeg å reise, gjerne med tog. Hage er også viktig, sier hun og håper hun til sommeren skal få mer tid til hagen rundt det nye huset.

Familien betyr enormt mye for henne. Mann, fem barn, svigerbarn og fem barnebarn blir til sammen en stor flokk.

– Når alle sammen er samlet, er jeg lykkelig, smiler hun.

Tøff tid. Kjersti har vært åpen om at hun i 2021 fikk konstatert brystkreft. Det har vært en tøff påkjenning, men er i dag takknemlig for at hun er erklært frisk.

– Det å kunne arbeide er en stor del av det å være frisk, sa hun til årsmøtet i sin tale.

Kjersti nevnte at hun så seg som halvt vestlending gjennom sin mor. Og nettopp morens sterke kristne tro har betydd mye for henne. Også besteforeldrene var trofaste kirkegjengere, husker hun.

– Kristen tro er for meg helt eksistensielt. Det setter livet i perspektiv og gir livet mening.

Mange ganger handler det om perspektiv. Kjersti er trygg på hvor hun står.

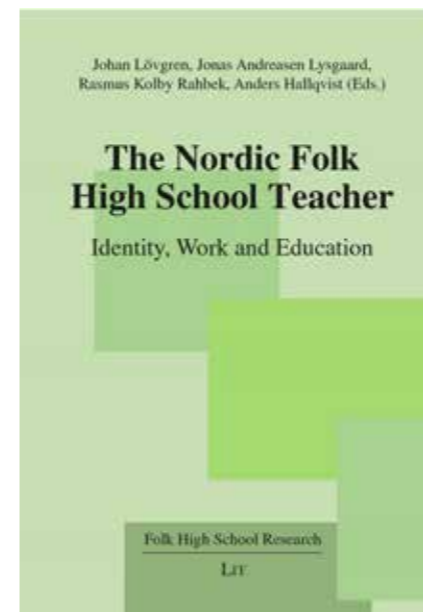
Lykke til i ny jobb! •

Kjersti er veldig glad i å lese.

Foto: Tom Arne Møllerbråten

«Jeg liker å være i prosess, få til samhandling, og jeg liker å kjempe for saker.»

The Nordic Folk High School Teacher Identity, Work and Education

Johan Lövgren, Jonas Andreassen Lysgaard, Rasmus Kolby Rahlbek, Anders Hallqvist (Eds.)
LIT, 2023

Anmeldt av Ole Petter Hansson

Vellykket beskrivelse av folkehøgskolelæreren

Johan Lövgren har vært en utrettelig brobygger mellom folkehøgskolene og academia. Nå står han som medredaktør for utgivelsen av en samling med 13 vitenskapelige artikler om den nordiske folkehøgskolelæreren.

Det er hele 21 bidragsytere. Gruppen består av ledere fra folkehøgskolene og lærere innen utdanning av folkehøgskolelærere. Alle de fem nordiske landene, Danmark, Sverige, Norge, Finland og Island er representerte.

Artiklene er skrevet på engelsk, men språket er lett tilgjengelig, og samlingen er satt sammen på en etter min mening pedagogisk og oversiktlig måte. Jeg opplevde derfor ikke at det var så anstrengende å lese seg gjennom boka

Tre deler. Samlingen er delt i tre: Identitet, arbeid og utdanning. Til hver hoveddel er det artikler fra de ulike landene, etterfulgt av et resymé ved Johan Lövgren og Odd Haddal samt referat fra en dialog mellom bidragsyterne.

Mange av mine mentorer i folkehøgskolen har påstått at det er en umulig oppgave å beskrive folkehøgskolen. «Men du kjenner det inne i deg når du er på en folkehøgskole», har vært standardfrasen som ofte

brukes. Lykkes Lövgren og hans medforfattere i å beskrive folkehøgskolelæreren? Min mening er at de lykkes svært godt.

Innenfor eller utenfor lysstrålen. Jeg vil se på artikkelsamlingen gjennom tre par briller. For det første vil jeg bruke C.S. Lewis' bilde på forskjellen på det du ser når du utenfra betrakter en lysstråle i et mørkt rom, og det du ser når du er inne i lysstrålen. Etter mange år bak meg i skoleslaget regner jeg meg definitivt som innenfor lysstrålen når det gjelder norsk folkehøgskole. Kjenner jeg meg igjen i beskrivelsene? Det gjør jeg absolutt. Slik jeg opplever det, er det mine kollegaer jeg leser om. På en måte står jeg utenfor lysstrålen når det gjelder de andre landene, men jeg føler at jeg også kjenner meg igjen i de beskrivelsene som legges fram.

Lest-lært-lurt. Brillepar nummer to låner jeg fra Tom Tiller og Svein Helgesens

>>

«Fra finsk hold blir det avfyrt følgende kraftsalve mot folkehøgskolene i Norge og Danmark: 'Dere engasjerer dere ikke i samfunnet slik vi gjør'.»

«Forfatterne hevder at det er nødvendig med en endring i vårt syn på verden. Vi må lære oss at vi mennesker er del av noe større.»

«Gjort-lært-lurt», og jeg tar for meg de tre hoveddelene hver for seg.

Identitet

Lest: Folkehøgskolelærerne fra de fem nordiske landene blir beskrevet innenfra. Også en folkehøgskole på Island er beskrevet, og det er et noe annerledes, men spennende bekjentskap.

Lært: Jeg har lært at folkehøgskolelærere i Norden tilsynelatende er svært like hverandre med hensyn til drivkrefter og verdier. Dette er mitt inntrykk her også, selv om jeg ser at det er vesentlige forskjeller mellom folkehøgskolene i Danmark og Norge på den ene siden og Sverige og Finland på den andre.

Lærerne ønsker å ha elevene i sentrum. De ønsker en helhetlig pedagogikk der ikke bare det faglige teller, men også det personlige. Det kan være uklare grenser mellom jobb og fritid. De setter stor pris på den pedagogiske friheten og er tilhengere av Grundtvig og dialog. De er ikke særlig opptatte av det formelle rundt sin profesjon, men ønsker å bidra til en forskjell i sine elevers liv og i videre forstand også i samfunnet for øvrig.

En overraskende stor del av folkehøgskolelærerne i Norden har ikke pedagogisk utdanning.

Lurt: Det kan være lurt å finne en balanse mellom jobb og privatliv. Det skrives om smerten når elever må slutte på grunn av for store psykiske vansker. Det vitner om sterkt engasjement, men en lærer må også lære å ta vare på seg selv for å kunne ha noe å bidra med overfor sine elever. Jeg kom i den forbindelse på et sitat fra psykiateren Gordon Johnsen: «Det går ikke an å forsøke å bli verdens frelser uten å dø av det».

Arbeid

Lest: Det danske bidraget handler om bærekraft og folkehøgskole. Sveriges bidrag har tittelen «Frihet med reservasjoner», mens spørsmålet om hva forskning kan tilføre folkehøgskolene, er utgangspunktet for den norske artikkelen. Her beskrives ulike former for filosofisk dialog. Sosialpedagogisk rådgiving som en metode for folkehøgskolene er temaet for det finske innslaget.

Lært: Her var det mye interessant å lese. For min del er kanskje det som treffer meg mest, de filosofiske betraktninger rundt bærekraft og folkehøgskolenes dannelsesideal med mennesket i sentrum. Forfatterne hevder at det er nødvendig med en endring i vårt syn på verden. Vi må lære oss at vi mennesker er del av noe større. Som ivrig leser av Dostojevskij var det ikke til å unngå at tankene vandret mot hans diskusjon rundt Menneskeguden.

Johan Lövgren jobber som førsteamanuensis ved Universitetet i Sørøst-Norge.

«Det nevnes ofte i artiklene at folkehøgskolene er mangfoldige, men etter min mening er det et heller ensartet bilde av lærerne som presenteres i samlingen. Er det for eksempel noen forskjeller på lærerne på en kristen og en frilynt skole?»

Lurt: Jeg ble sterkt motivert til å prøve ut de ulike formene av filosofisk dialog.

Utdannelse

Lest: Vi blir kjent med ulike utdannings-tilbud for folkehøgskolelærere i Danmark, Sverige, Norge og Finland. Den norske artikkelen drøfter også om akademia har noe å bidra med i forhold til folkehøgskolene. Det motsatte spørsmålet blir også stilt. Har folkehøgskolene noe å bidra overfor akademia?

Lært: Artikkelsamlingen som helhet har lite fokus på forskjellene mellom de ulike lands folkehøgskoler. I Danmark og Norge er folkehøgskolene på en måte «på siden av» annen offentlig utdanning. I Finland og Sverige spiller folkehøgskolene i større grad på lag med det offentlige.

I dialogen etter artiklene om utdanning kommer denne motsetningen til overflaten med full styrke. Fra finsk hold blir det avfyrt følgende kraftsalve mot folkehøgskolene i Norge og Danmark: «Dere engasjerer dere ikke i samfunnet slik vi gjør. Dere lager deres egen virkelighet og snakker om hvor herlig det er å møte disse unge menneskene, og hvordan de er frie til å bli seg selv. Dere skaper en romantisk mytisk diskurs rundt veiledning av unge, men uten virkelige problemer».

Det ga meg noe å tenke på. Er finnene inne på noe? Uansett har finske og svenske folkehøgskoler spilt en mer aktiv rolle enn de andre nordiske landene i integrering av innvandrere.

Lurt: Den danske artikkelen vier en del oppmerksomhet mot enkelte studenters frustrasjon over endeløse og intetsigende møter i plenum, og etter deres mening man-

gel på faglig undervisning. Denne beskrivelsen fikk meg til å tenke på egne opplevelser som lærerskolestudent

Jeg ser i ettertid at disse diskusjonene var nyttige, men da savnet jeg undervisning i det jeg var kommet for, å lære læreryrket og metoder til bruk i undervisningen. Jeg mener nå at det er viktig å ha en balanse her, og lærerne må være seg bevisst at det er de som har ansvaret for det pedagogiske opplegget. Diskusjonene kan ikke leve sine egne liv.

Start with why

Det tredje brilleparet er inspirert av Simon Sineks «Golden Circle» med «Why», «How» og «What».

Folkehøgskolelærernes «Why» eller indre drivkrefter blir beskrevet på en særdeles fin og overbevisende måte. Også drivkreftene til grunnleggerne av skolene kommer tydelig fram. Vi leser blant annet at verdens første folkehøgskole, Rødding, var en motvekt mot den tyske innflytelsen i området, mens de første finske folkehøgskolene ble til i en tid da landet var under Russland. Jeg merket meg blant annet at komponisten Jean Sibelius skrev Kareliasuiten til åpningen av en folkehøgskole.

Undertegnede kunne tenke seg at det senere ble skrevet også noe om elevenes «Why» for å gå på folkehøgskole, og om hvorfor myndighetene i så stor grad har støttet opp om folkehøgskolene.

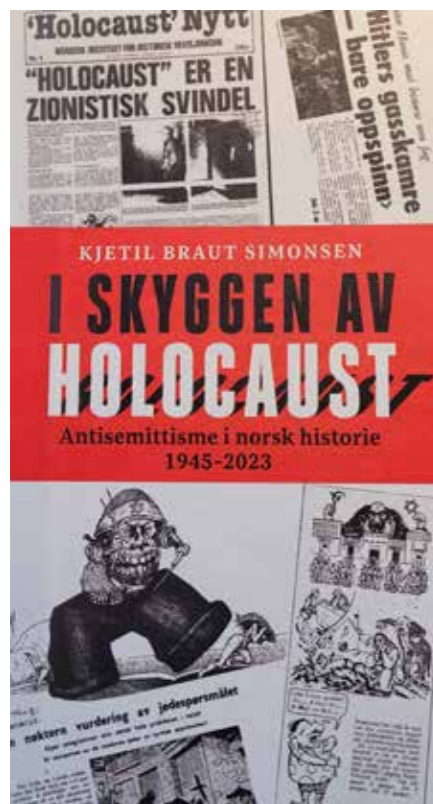
Artikkelsamlingen er også fyldig i beskrivelsen av folkehøgskolelærernes «How». Vi får vite mye om verdier, tanken på det hele mennesket og dialogen som undervisningsmetode. Det jeg kunne tenke meg, er noe om i hvilken grad eiernes verdier har ført

til forskjeller hos lærerne. Det nevnes ofte i artiklene at folkehøgskolene er mangfoldige, men etter min mening er det et heller ensartet bilde av lærerne som presenteres i samlingen. Er det for eksempel noen forskjeller på lærerne på en kristen og en frilynt skole?

«What» er ikke temaet for samlingen. Vi får av den grunn lite stoff om hva de ulike skolene har av fag og undervisning. Det kunne vært interessant å forske på i hvilken grad eiernes og lærernes drivkrefter og verdier har påvirket og påvirker undervisningsplanene på de ulike folkehøgskolene.

Konklusjon

Det var absolutt verdt å lese gjennom artikkelsamlingen, selv for en med mange år på nakken i norsk folkehøgskole. Jeg ser fram til nye samlinger. •

I skyggen av Holocaust. Antisemittisme i norsk historie 1945-2023

Kjetil Braut Simonsen
Humanist forlag, 2023

Anmeldt av Tom Arne Møllerbråten

Jeg begynte å lese Kjetil Braut Simonsens bok *I skyggen av Holocaust* for terroraksjonen i Israel. 7. oktober begikk Hamas grufulle handlinger mot sivile israelere. En hel verden var i sjokk. Ikke siden Holocaust har flere jøder blitt drept!

Når jeg nå skal skrive om denne svært viktige boken(!), blir jeg jevnlig avbrutt av nyheter om Israelsk bombing av Gaza, og enormt tragiske tall over drepte og sårede palestiner rapporteres hver eneste dag. En mengde barn blir drept av israelske soldater og bomber. Det er nesten umulig å ta inn.

Det er ikke mulig å lese denne boken isolert fra nyhetsbildet, for alt henger sam-

Holocaust burde ha vært slutten på antisemittismen:

Skremmende seiglivet – og livsfarlig!

men med alt, som Gro sa. Og likevel er det avgjørende viktig å se forskjell på kritikk av Israel og jødehat, selv om det også ofte henger sammen. Her gjelder det å være bevisst på hvilke ord som tipper tankerekken over i den ene eller andre grøfta. Så er det nettopp dette som er styrken i Braut Simonsens bok, den rydder opp i ordene og tankene, og den kaster lys på både bevisst og ubevisst antisemittisme i det moderne Norge. Og det trenger vi nå kanskje mer enn noen gang!

«No må vi stå opp mot jødehatet», var overskriften til Vårt Lands leder 31. oktober. «Norge er eit av landa i Europa med minst jødisk befolkning. Vi har ei plikt til å skaffe oss kunnskap om korleis antisemittismen ser ut og stå opp mot den når vi ser den», skriver Vårt Land. Etter krigsutbruddet mellom Israel og Hamas har jødehatet vokst i verden, også i Norge. De rundt 1500 jødene som bor i Norge føler de må skjule sin jødiske identitet. Det er utrygt å være jøde i Europa nå.

Flere slagord som ropes når det demonstreres mot krigen i Gaza, er klart antisemittiske. Men hva med denne: «From the river to the sea, Palestine will be free»?

Dagbladet sin leder 21. oktober gikk rett i fella. I sin kritikk av Israel skriver Dagbladet: «I Bibelen har man uttrykket 'øye for øye, tann for tann'. Israelerne tøyser denne metaforen ganske så langt». De trekker også fram at mange jøder tror de er «guds utvalgte folk bokstavelig», som igjen tolkes som at de kan gjøre hva de vil. Dette forklarer hvorfor Israel gjør som de gjør, ifølge lederen. Hadde Dagbladets redaktører lest *I skyggen av Holocaust* før de skrev sin leder, ville de ha styrt unna slike oppsiktsvekkende, men vanlige antisemittiske formuleringer. Ingen skal

beskyldes Dagbladet for å være antisemitter, de beklaget da også formuleringene i etterkant, men vi må ha en større bevissthet om hvilke ord vi bruker.

En elev sa til meg her en dag at Israels voldsomme hevn kan forklares med at de holder seg til det gammeltestamentlige «øye for øye, tann for tann». Jeg tror ikke han forstod helt hva han egentlig hadde sagt. Øye for øye, tann for tann betyr ikke hevn, men at straff skal være i tråd med alvorlighetsgraden til ugjerningen. Slik styrer vi også i Norge.

Ordet «antisemittisme» dukket opp på slutten av 1800-tallet, men hatet mot jøder er dessverre svært gammelt, og vi skal ikke lete lenge før vi finner kristne overgrep i både ord og handlinger mot jøder. Som kristen er det nesten umulig å ikke bære med seg en stor sekk av skyld for hva kristne har gjort og sagt opp gjennom. Tanker om at jødene drepte Jesus, at de myrdet kristne barn og stod i ledtog med djevelen, er kjente tanker. Kristen antisemittisme verken kan eller bør bortforklares.

Men kristen anti-judaisme er bare første fase i antisemittisk historie. Blant opplysnings-tidens tenkere stod jødedommen som en «barbarisk religion» som tiden hadde gått fra. Da vi fikk jødeparagrafen i Grunnloven i 1814 som nektet jøder tilgang til Norges rike, var dette i tråd med europeiske intellektuelle holdninger.

På siste halvdel av 1800-tallet oppstår rasetenkningen. Det jødiske lå i «blodet», som noe undergravende for samfunnets moralske verdier, koblet til liberalisme, sosialisme og ateisme. Det spres en tanke om en jødisk sammensvergelse der de ønsker og har krefter til å ta over verden. Vi kjenner igjen nazistenes tanker om jøder her. Dette førte igjen til at seks millioner jøder ble drept

under nazistenes regime. Det største folke-mordet i verdenshistorien.

Etter andre verdenskrig ble antisemittismen plassert sammen med nazismen og ytre høyre fløy og noe man dermed lett tok avstand fra. Borte? Allerede tidlig i 50-årene erklærte 44% av Oslo-borgere «seg helt eller delvis enig i påstanden om at det i høy grad var jødene egen skyld at de var blitt forfulgt». Tilsvarende prosent mente jødene utvikler det seg også en antisionisme på ytterste venstresiden med ringvirkninger og tankegodt vi kan se også i dagens debatter. Dette vier Braut Simonsen et helt kapittel.

Kjetil Braut Simonsen stopper opp ved fem viktige debatter i etterkrigstiden. 1. Den antisemittiske bølgen i 1960. 2. Hoaa-saken (1975-1978). 3. Historikerstriden 1996-1997. 4. Gaarder-debatten (2006). Og til slutt: 5. Galtung-debatten (2011-2012). Disse debattene bidrar på hver sin måte å tegne

et klarere bilde av hva antisemittisme er og ikke er. Selv husker jeg bare de tre siste, og da særlig kontroversene rundt historikeren og Holocaust-fornekteren David Irving og den famøse artikkelen «Guds utvalgte folk» til Jostein Gaarder. Heldigvis har sistnevnte nå tatt avstand fra sin egen tekst.

I skyggen av Holocaust er gitt ut på Humanist forlag. Jeg har merket meg at det nettopp er i miljøet rundt Human Etisk Forbund (HEF) bevisstheten rundt antisemittisme er stor. Kanskje ikke så rart siden HEF over tid har vært opp-tatt av å kjempe for minoriteter, menneskeverd og likeverd, og bekjempe konspirasjonsteorier (der jødene oppsiktsvekkende ofte beskrives som den onde makten som styrer verden!). Der gjør HEF en viktig jobb!

Antisemittismen har aldri vært borte, men den har skiftet uttrykk mange ganger. Likevel er det lett å se at typiske stereotyper om jøder stadig dukker opp. «Jøde» som skjellsord er mer vanlig i dag enn det

var i min oppvekst. På sosiale medier lever dessuten konspirasjonsteoriene i beste velgående. Svært mange av disse handler om demoniske og allmektige jøder som styrer alt! Holocaustfornektelse dukket opp allerede rett etter krigen og gjentas i dag. Vaksine-motstand kan samle folk fra både ytre høyrefløy og ytre venstrefløy med antijødiske holdninger. Og hver gang Israel kriger øker antisemittismen i verden. Å hevde at Israel i dag gjør det samme som Hitler gjorde mot jødene, er en påstand helt ute av proporsjoner og klart antisemittisk. Å kritisere Israels politikk er ikke antisemittisk. Vi må klare å se forskjellen.

Vi må ta dette på alvor. I folkehøgskolen har vi her en gylden mulighet og en plikt til å bevisstgjøre både elever og personale. *I skyggen av Holocaust* er på nesten 500 sider, og den går grundig til verks. Det er nødvendig, men vil nok samtidig føre til at færre går løs på den. Likevel: Denne boken er så grundig og godt skrevet at den burde være «pensum». •

Gud er ikke kristen. Et vitneutsagn

Kjell Arnold Nyhus
Verbum, 2023

Anmeldt av Tom Arne Møllerbråten

Det var med en viss spenning, og nysgjerrighet, jeg begynte å lese *Gud er ikke kristen*. Et vitnesbyrd. Navlebeskuende tenkte jeg: Finner jeg plass for min tro i denne boken? Jeg kan forklare kort hvorfor. Jeg underviser i apologetikk, er opp tatt av å forstå med hodet, tviler på litt av hvert og har dårlig erfaring med en kristendom som knytter seg for sterkt til følelser og erfaring. Nyhus, allerede som prestestudent, reagerte på at troen skulle være noe objektivt, vitenskapelig, slik de lærte på MF, og skriver: «Selv trodde jeg på Gud på grunn av følelser og erfaring». Det kunne aldri jeg ha skrevet, tror jeg.

Likevel, beskrivelsen av meg selv er selvfølgelig ikke fullstendig, for selv om fornuft og vitenskap er viktig for meg, er det ikke der jeg finner åndelig tilfredsstillelse eller mitt åndelige rom. Jeg leser en del mystikk og finner der noe som resonerer hos meg. Det skapes rom der jeg tiltrekkes av,

En Gud som kan erfares

selv om jeg på ingen måte er husvarm. For jeg leter etter ord som gir min erfaring(!) og min tro et språk. Kjell Arnold Nyhus står i en slik tradisjon.

Det er ingen hemmelighet at jeg bruker mye tid på C.S. Lewis. Det som overrasket meg mest med *Gud er ikke kristen*, er hvor ofte Nyhus kunne sitert Lewis i sin bok. Det er tydelig sammenfallende tro og tanke på mange punkt. Lewis, som var lynende skarp og logisk, skrev erfaringsnært og med et bein godt plantet i mystikken, tett opp til den ortodokse spiritualiteten.

Hvilken farge har Gud for deg? Nyhus fikk dette spørsmålet av den kjente legen og sjelesørgeren Einar Lundby. Nyhus svarte blå. Lundby forteller at Gud er lys, og i møte med menneskesinnet brytes lyset som i et prisme til alle farger. Lundby fortsatte: «Om Gud er blå for deg, så elsk det blå, og la andre elske sin Gud med den fargen, og på den måten Gud framtrer for dem.» Denne boken er Nyhus sitt vitnesbyrd om hans blå Gud. Med et slikt perspektiv er det også åpnet for at andre har andre opplevelser av Gud, andre farger. Det liker jeg.

Jeg har muligens en annen farge på Gud, men det skjer noe med meg mens jeg leser Nyhus sin bok. Det åpner seg en verden der hverdagsliv og Gud møtes, ja, til og med passer godt sammen. Jeg forstår at jeg kanskje har hatt en for «smal forståelse av 'erfaring'». «Mange tenker på ekstraordinære hendelser eller helt spesifikke åndelige opplevelser.» Det er ikke det Nyhus mener med erfaring. «Det er de ordinære livserfaringene som er viktigst og som bør få rom og språk i kirka.» Dette treffer meg.

Nyhus var en del av Jesus-vekkelsen. Da lærte han at «Gud var den store Problemløseren, og at det 'overnaturlige' skulle være

det vanlige, brøt denne troen seinere sammen. Kart og terreng stemte ikke». Kartet ble kastet fordi han kjente andre versjoner av kristendommen. «Jo bedre og dypere vi kjenner oss selv, desto større blir Gud. Når jeg vokser, vokser Gud. Det er rom for hele meg og deg, også det vridde og viltre. Også det skjulte og frydefulle.» Dette tror jeg på.

Jeg liker også oppgjøret med den delen av luthersk forkynnelse som maler bildet av mennesket altfor mørkt. «For meg var det ikke et godt budskap (evangelium) å høre at Gud var glad i meg på tross av den jeg var. Var ikke Gud glad i meg fordi jeg var hans, han var jo skaperen min?» Eller denne viktige påminnelsen: «Det er når vi står oppreist, ikke når vi ligger nede, vi mest likner oss selv».

Kjell Arnold Nyhus er en erfaren forfatter, og han skriver godt. Det er levd liv, kjempende tanker og en klar retning på hans vitnesbyrd. Det er et stort landskap for troen. Vi møter ikke en folkekirkeprest som er fornøyd med status quo: «Jeg mener kristen tro og kirkeliv er i en dyp krise», skriver han, og fortsetter: «Flere og flere føler seg fremmede overfor kristen tro. Den oppleves som noe overflødig eller aparte. Mange forbinder ikke religion med annet enn dumskap og skinnhellighet». Jeg tror Nyhus her har en begrunnet uro for kirken.

Etter å ha lest denne boken, grunnet på den, tygd på den, vil jeg si at den blå Gud er litt større og litt nærere. Jeg liker det jeg leser når Nyhus vitner. •

Oskar og eg

Maria Parr
Samlaget, 2023

Anmeldt av Oddgeir Nygjerde,

Økonomileiar og pappa

Barnebokforfatteren Maria Parr (f.1981) er oppvaksen og busett på Fiskå i Vanylven på Sunnmøre. Ho har vunne fleire prisar for bøkene sine, og vert av mange sett på som den neste Astrid Lindgren.

Våren 2023 utfordra vi på Sunnmøre Folkehøgskule Maria Parr til å undervise i eit valfag. Til vår store glede så vart faget «Skrift og kakao» etablert, og Parr inspirerte stort våre elevar. På avslutningsfesten i vår så las ein av elevane ei tekst ho hadde skrive, som omhandla året som hadde gått. Fengande og flott for oss som fekk høyre dette.

Parr byrja tidleg å lage seg historier og skreiv desse ned. I 2005 kom boka *Vaffelhjarte* ut. Mange av historiene som Maria kladda på i ungdomen, kom ut her i denne boka.

Lesarane vart kjende med bygda Knert-Mathilde. Ei lita bygd ein stad i Noreg. Med kort veg til fjøre og fjell. Med eiga ferjekai, fotballbane og skule. Ganske gjenkjenneleg for mange som er oppvaksne i bygde-Noreg.

Forfatteren som skriv like godt for vaksne som for barn

I boka *Vaffelhjarte* og oppfølgaren *Keeperen og havet* (2017) fylt vi venane Trille og Lena gjennom mange kvardagslege utfordringar. Og det er nettopp kvardagen som er så fantastisk skildra av Parr.

Boka *Tonje Glimmerdal* kom i 2009. Denne opna eit nytt univers for oss. Glimmerdalen med høge tindar, campingplass og mange flotte personligheter. Boka skildrar den vilte Tonje som med nysgjerrigheit utforskar alt det dalen har å by på. Og i bakgrunnen lurar ei historie inspirert av *Heidi*. Boka har fått mange prisar og har blitt sett opp som teater i etterkant.

Mange har venta lenge på neste trekk frå Maria Parr. Kjem der fleire bøker om Trille og Lena? Vil ho lage seg eit nytt univers? I haust fekk vi svaret i boka *Oskar og eg*.

I *Oskar og eg* møter vi ni år gamle Ida og veslebroren hennar, 6-åringen Oskar. Det er Ida som fortel historia, men den viltre og eigenrådige Oskar spelar stadig hovudrolla i forteljningane hennar. Oskar er på terskelen mellom barnehage og skule medan Ida har eit langt liv bak seg som barn.

Boka tek føre seg mange kvardagslege hendingar, og Parr klarar å skildre desse med en snert og en humor som gjer at både latter og tårer sit nært. Allereie på omslaget får eg ei god kjensle. Det viser barn som leikar i eit betongrør fullt av spindellev med ei lita elv nedst nede. Kven har vel ikkje leika i eit slikt rør i barndomen?

Det handlar om lengten etter ei trampoline, om spysjuka og forsvunne vampyrar i haustmørket. Om hytter som er mindre enn ein hugsa, og cupcakes-kioskar som er finare

enn forventa. Boka tek føre seg overgangen mellom barnehage og skule. Om å flytte på eige rom og (eller rettare sagt; verdien av ein romkamerat). Og om kva som faktisk er viktig å kunne her i livet (mykje fin folkehøgskulepedagogikk der!). *Oskar og eg* er ein hyllest til kvardagen. Til søskenforhold og til alle dei plassane vi ferdest.

Boka tek også opp sorg og sagn med dødsfall i næraste familie. Forfatteren nærmar seg dette på en respektfull og var måte.

I si omtale av Parr siste bok så skriv VG at ho skriv «i augehøgde med barna». Dette vil eg seie meg samd i, og dette er nok grunnen til at ho fengjer både barn, og dei som har vore barn.

Parr skriv i Eg-form noko som gjer det ekstra personleg å lese. Eg-figuren gjev historiene en snert som fengjer stort.

Alle bøkene til Maria Parr finns også som lydbok, noko som har berga mang ein biltur i vår familie. Parr er vel verd å høyre på, også for vaksne. Boka (og dei andre bøkene) til Parr anbefalast på det sterkaste. •

Manus til morgensamling

Foto: Marius Vervik

Svakhhetens styrke, i Jesus!

I hvert nummer av **steg** vil en skole presentere en morgensamling. I dette nummer er det Solborg folkehøgskole og avdelingsleder for pedagogisk avdeling **Carl Erik Waaler** som har gitt oss sitt manus.

Tenk at vi får lov til å stå sammen i folkehøgskolen og støtte og utfordre unge mennesker som har tatt et steg ut i en ny verden. Som kanskje ikke har hørt om det gode budskapet om tro, håp og kjærlighet gitt av Jesus Kristus. «En stor glede for folket», fortalte englene som ikke kunne vente med å fortelle om han som skulle komme ...

Som medvandrere i folkehøgskolen har sikkert du som jeg hørt mange livsfortellinger om utfordringer i livet som har vært tunge å bære. Jeg kjenner meg så uendelig igjen i at livets motstand fort driver oss inn i ensomhetens hemmelige liv der det ikke er så mange som får innsyn i hva som foregår på innsiden.

Men plutselig kommer det et menneske som viser omsorg, gjerne på internatet eller i matsalen, som gjør at døren åpnes på gløtt. Det mørke rommet får et lysglimt av håp og fellesskap. Akkurat når glipen blir stor nok til å slippe en lysstråle inn, så er vi i lag i sårbarhetens rom. Her kan det være vanskelig

å være. Litt ubehagelig, men samtidig bedre enn når vi er her aleine.

Det å få lov til å gi tillit til de rundt oss og ikke minst å motta den, er limet som holder oss sammen. Utrolig rart at det er de «svake» punktene som trekker oss nærmere hverandre. Paulus sier noe om Guds kraft og vår svakhet eller sårbarhet som vi bærer på: «Min nåde er nok for deg, for kraften fullendes i svakhet.» Derfor vil jeg helst være stolt av mine svakheter, for at Kristi kraft kan ta bolig i meg.» (2 Kor 12,9)

I Bibelen og i livet kan vi se en kamp om identitet relatert til styrke og svakhet. Mange knytter den til det som er sterkt i seg selv. For disse går det stort sett samme vei. De blir stolte, drives vekk fra Gud og ender opp i ulykke. Så har du de som opplever seg selv svake og som ikke klarer seg uten Guds nærhet. I Bibelen ser vi at disse blir brukt i tjenesten. Bare les fortellingen om Abraham som skulle få en stor slekt med en ufruktbar kone. Ungguttene David som skulle kjempe

Foto: Shutterstock

mot Goliat. Peter, Jesu disippel som fornektet Jesus, som seinere ble kalt Klippen.

Jesus sier at han er hjørnesteinen, og at det er hans ord vi kan få bygge livene våre på. En som tåler det som kommer.

I dag har jeg lyst til å ønske deg velkommen

for første eller 1000 gang til Jesus som sier: «Kom til meg alle dere som har tungt å bære og jeg vil gi dere hvile.» Der menneskelig trøst ikke slipper til, vil Jesu trøst romme alle rom i oss. Han som har skapt deg vil også fullføre det verk han startet i deg. Det er noe å stå fast på. Ønsker deg en strålende uke og lykke til med å trene på å komme til Jesus. •

Det beste året i mitt liv?

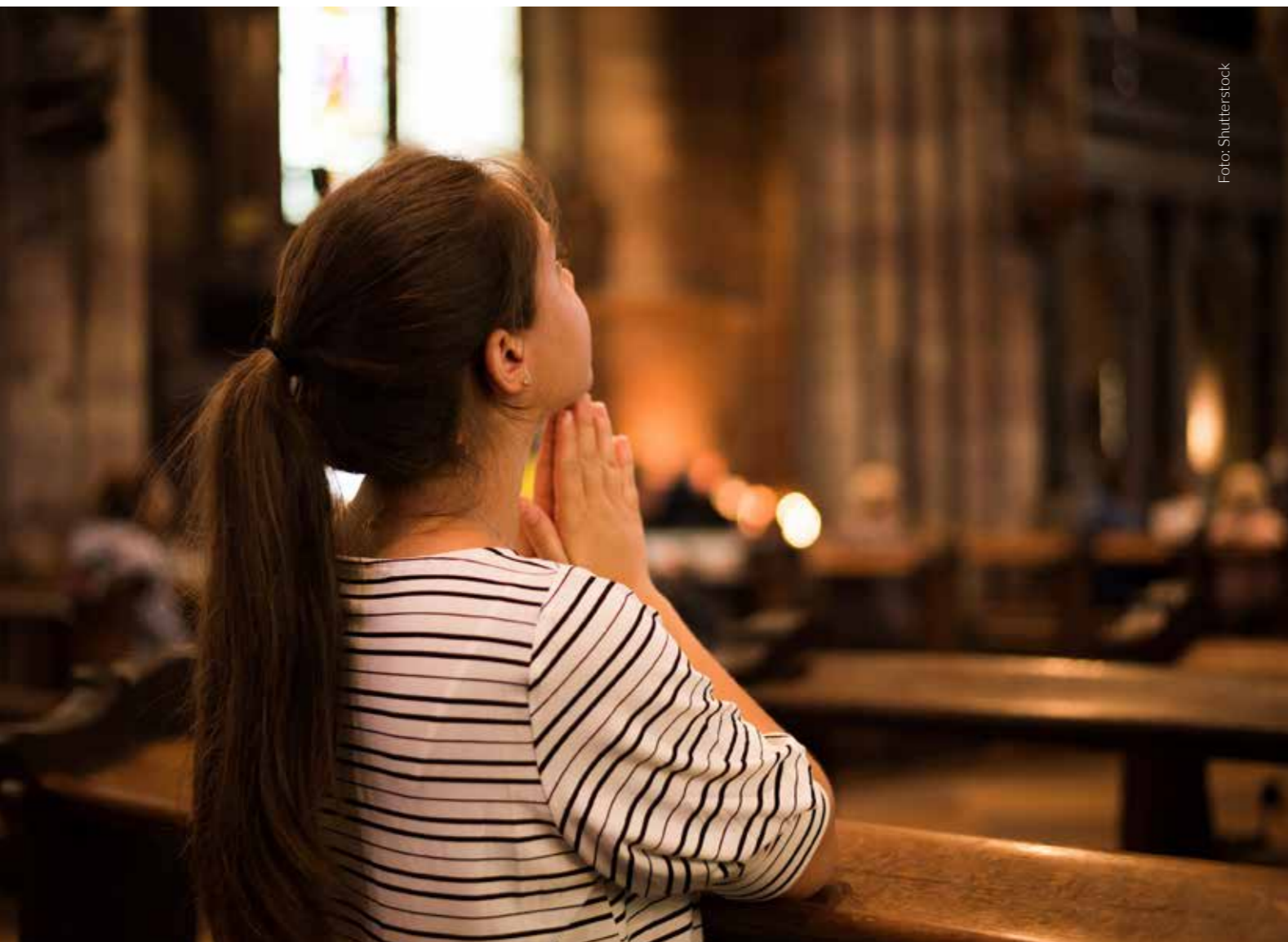

Foto: Shutterstock

Av Victoria Bø,
forfatter

«**D**et beste året i mitt liv», sier den eldre kvinnen jeg treffer som gikk på folkehøgskole for femti år siden. «Det beste året i mitt liv», sier mannen min som gikk på folkehøgskole for tretti år siden.

Men tjuetåringen som sitter der med PC'n full av klistremerker fra folkehøgskolen i fjor, stiller et annet spørsmål når jeg spør hva jeg bør skrive om i et magasin først og fremst for ansatte i folkehøgskolen. «Hva hvis folkehøgskoleåret ikke blir det beste året i ditt liv?»

Ja, hva hvis?

Hva hvis. Hva hvis dette året ikke ble det alle snakker om at det skulle bli? Hva hvis alt det fine vi håper på ikke hender? Og dette gjelder selvfølgelig ikke bare elever. Det er også så mange «hva hvis» i våre voksne liv.

Ting vi håper på som blir noe annet enn vi hadde tenkt. En plan som ble bare det; et luftig tankeslott som vi kan besøke i dagdrømmer, men som vi stadig sjeldnere tenker at vi kommer til å kunne realisere. Eller en livsforbedring som drøyer. En kjærlighet som aldri dukket opp. Hva hvis?

Bønn. Hva gjør vårt «hva hvis» med vårt forhold til bønn? Hva hvis det vi ønsker oss, det vi drømmer om, det vi tigger Gud om i bønn, ikke skjer slik vi vil? Vi føler oss kanskje fattigere fordi vi ikke får oppfylt vår «det beste året i mitt liv»-forventning.

Men er vi egentlig fattigere? Eller rikere på noe annet?

Den amerikanske forkynneren og pastoren Timothy Keller skrev en bok om bønn som

Hva hvis skoleåret, eller arbeidsåret, slett ikke blir slik du har tenkt? Hva hvis drømmen blir bare et luftslott du aldri flytter inn?

jeg gjerne anbefaler *Prayer – Experiencing Awe and Intimacy with God*. Her skiver han mye fornuftig og leseverdig og direkte opplysende om bønn. En setning jeg festet meg spesielt ved er følgende: «Gud gir oss det vi ville ha bedt om hvis vi hadde visst alt det Gud vet.» Tygg litt på den.

Her ligger det en sannhet og en form for trøst når bønner ikke blir besvart slik vi hadde tenkt. Luftslottet vårt, er det kanskje slik at det skal forbli akkurat det, en luftig tankekonstruksjon med forgyllende forventninger?

Kan det være at den norske dikteren Kolbein Falkeid har aldeles rett når han skriver i diktet «Privat huskeregel» at livet har oss på mannsapslista fordi vi skal «kjøre spettet hardt innunder arrete hverdager og vippe dem opp. En etter en.»

Ja hvis. Kan det være at våre «hva hvis» og «ja, men bare hvis», våre forbehold, våre luftslott og våre forventninger tar fra oss utsikter til et annet terreng? Et terreng som tar oss en annen vei: «Ikke som jeg vil, men som du vil, Gud».

Kanskje det beste året i mitt liv eller forandringen vi håpet på kan gagne oss. Men kanskje arbeidet med å gå opp en annen sti i livet, den som går gjennom hverdager fylt med det Gud gir oss slik vi er, der vi er, kan føre oss dit vi egentlig skal.

Om folkehøgskoleåret blir hardt arbeid for en elev, så vet vi jo at arbeidet som gjøres

enten faglig eller med eget indre og som trenger en gjennomarbeiding av tunge erfaringer fra før, kan gjøre et menneske klar for noe helt nytt og godt. Et tilfrisknet liv. En faglig vei videre som eleven ellers ikke ville fått.

Og parallellene er de samme i våre liv. Kjærligheten vi ikke fikk, den har kanskje gitt oss et eget blikk for de som trenger vår vennlighet. Livssmerten vi skulle vært foruten har gitt tankene en dybde de ellers ikke hadde hatt, vårt eget indre kan få andres indre i tale på andre måter gjennom det.

Frihet. Jeg forsøker ikke å forskjønne alt som ikke blir slik vi vil. Men det ligger en frihet i vårt «hva hvis» om vi åpner opp for et annet perspektiv. Ikke som jeg vil. Men som du vil, Gud.

Hva hvis våre liv allerede for lenge siden er lagt i en god hånd?

Hva hvis det dukker opp muligheter vi ikke ser akkurat nå?

Hva hvis Herren faktisk hittil har hjulpet?

Hva hvis veien videre blir langt bedre enn dagdrømmen vi spant?

Hva hvis Gud vet?

Hva hvis Gud faktisk går foran selv om året eller livet hittil ikke har blitt slik vi drømte om?

Hva hvis Gud faktisk gir oss det vi ville ha bedt om hvis vi visste alt det Gud vet. •

«Gud gir oss det vi ville ha bedt om hvis vi hadde visst alt det Gud vet.»

- Timothy Keller

Den ansattes blikk på elevens kropp:

#fhstoo??

Ei tidligere overgrepssatt jente begynner på folkehøgskole. Hun får en lærer, som, av og til humoristisk, av og til tydelig sjarmert, kommenterer jentenes utseende. Hun legger også merke til hvordan blikket hans vandrer innom rumpe og pupper, og hvordan han fordeler ekstra oppmerksomhet til de mest attraktive jentene. Hun liker ikke dette blikket.

Av Anne Gjerding,
internatleder på Molde folkehøgskole

Hun vil ha en lærer som har et nøytralt og profesjonelt blikk på elevene. Hun unngår å spørre ham om hjelp, for å unngå nærkontakt. Hun ringer ikke til syn når han er på vakt.

Elevsamtalen. Når elevsamtalen kommer, er det ubehagelig at han sitter for nært, at han bruker innsmigrende stemme, at han sitter bredbent, at han har for trange bukser, at han serverer smågodt, og at han vil gi henne en klem når hun går.

Hun tror ikke at det bare er hun som føler seg utrygg, og jentene i klassen sender hverandre forsiktige kommentarer og blikk som tyder på at de heller ikke liker oppførselen hans. Personalet virker som en stor, sammensveiset familie eller vennegjeng, og hun har ikke lyst til å fortelle dem at en av deres egne gjør henne så ukomfortabel at hun vur-

derer linjebytte eller å slutte på skolen.

«Hva skjer hvis jeg sier fra?» lurer hun. «Må alle vite det?» «Kan jeg gjøre det anonymt?» «Må jeg sitte i møte med ham?» «Får han vite at det var jeg som sa fra?» «Kan han miste jobben?» «Burde jeg hatt mer alvorlige eksempler før jeg sier fra at han er ekkel?»

På vår skole. Dette kunne skjedd i folkehøgskolevirkeligheten. På skolen min eller skolen din.

Sårbarhet møter dumhet rett som det er her i verden. Det viser #metoo-kampanjen.

Kanskje kreves det ekstra mye av oss som arbeider på steder der elever og ansatte omgås døgnet rundt og er venner og turkamerater. Skolene har ikke bare klasserom, men soverom, bad, stue og spisebord. Folk sover i hytter, telt og snøhuler. Blir eleven sjuk ei natt, er det ikke nødvendigvis den læreren hun har mest tillit til, som er på vakt.

Kanskje kreves det ekstra mye av oss, fordi et folkehøgskolepersonale sant å si ofte er som en sammensveiset familie eller

vennegjeng. Vi bruker hele personligheten og deler følelser, tanker, tro, erfaringer og opplevelser på jobb. Det er ikke lett å sette en tydelig strek hvor det profesjonelle slutter og det private begynner. Vi pleier å si at vi «bruker hele oss» i rollene som folkehøgskoleansatte, og sier ofte at vi er veldig glad i kollegaene våre. Dersom et folkehøgskolemenneske beviselig ikke er personlig egnet til å møte de sårbare elevene, ryster det hele fellesskapet ekstra dypt, tror jeg. Og det gjør det ekstra vanskelig å varsle oss.

Maktmisbruk. Det er mye forvirring i metoo-debatten som pågår i alle medier. Alvorlighetsgraden i krenkelsene og styrkeforskjellen i maktforholdene varierer selvfølgelig voldsomt fra sak til sak, og gjør det vanskelig å favne hele problematikken i én diskusjon. Det var maktmisbruk som var utgangspunkt for kampanjen. Flere enn vi ante har utnyttet den formelle eller uformelle makten sin til å leve ut egen seksuell lyst.

Selv når det virker utydelig, og en ikke snakker så åpent om det, har en folkehøg-

skoleansatt makt som leder og forbilde for elevene. Jeg håper og ber om at det ikke er metoo-materiale i folkehøgskolehistoria. Men enda verre er det dersom det har skjedd uten at det blir varslet.

Varsel. Og sviket er dobbelt hvis ansatte har visst om saker uten å ta det videre til ledelsen, eller hvis elevene ikke vet hvordan de skal varsle.

Vi skylder de som varsler en stor takk.

De kan skape forandring, de kan skape presens, gi oss nye rutiner, åpne øynene våre og sørge for en realitetssjekk. Vi må gjøre alt vi kan for å forebygge det som kalles mer eller mindre «alvorlige» krenkelser. Alvoret er, som vi vet, subjektivt.

Rutiner og planer. Ut fra hva jeg hører, er vi på rett veg. Vi jobber bedre med rutiner og skriftlige beredskapsplaner enn før. Vi diskuterer praksis mer grundig, det er voksende

kunnskap om psykisk helse og kontakten mellom elev og pedagog er tydeligere regulert.

Da jeg begynte i folkehøgskolen for 18 år siden, opplevde jeg kulturen som litt naiv. Jeg tolket idealet eller relasjonsmodellen for forholdet mellom ansatte og elever som et uskyldig og nesten kjønnsløst foreldre-barn forhold. Det resulterte for eksempel i at tilsynslærer kunne henge rundt på korridorere mens elevene gikk til og fra badene under kveldsstellet sitt. At vi braste inn i Luciatog til

>>

Foto: Shutterstock

«Det er farlig å forutsette idyll. Da blir vi tatt på senga hver gang noen utfordrer idyllen.»

«< uforberedte, sovende elever. At vi hadde personlige samtaler på elevenes sengekant eller i tilsynsleiligheten nattetid. At linjefags-samtalene foregikk i en koselig sofakrok, med te, kjeks og tente lys, på tomannshånd bak ei lukket dør.

Når dette er praksis, blir det veldig vanskelig å håndtere elever som er forelska i læreren, elever som har vært overgrep-utsatte, elever som utfordrer grensene, og lærere som er utydelige eller ukloke.

Idyll. Det er farlig å forutsette idyll. Da blir vi tatt på senga hver gang noen utfordrer idyllen. Da må vi gripe inn kun mot den som har gått over grensa. Forutsetter vi derimot lyst, fristelser, sårbarhet, grenseløshet, misforstått idealisme, uheldig rollefordeling osv., utvikler vi en helt annen og tryggere praksis, som gir mindre rom for tilsiktet eller util-siktet krenking av grensene. Jeg tror heldigvis at dette er tilfelle i mye sterkere grad enn tidligere.

Jeg kom til folkehøgskolen fra en annen kultur. Fra det jeg kaller «Hjelp og trøste-apparatet». Jeg hadde samtalegrupper i fritids-klubber med seksualitet som tema. Jeg hadde jentegrupper i Utekontakten. Jeg jobbet med ungdom av begge kjønn som var tidligereprostituerte rusmisbrukere. Jeg jobbet i barneverninstusjon, der kontakten mellom ungdom og ansatte er strengt regulert. Og med innvandregutter som slet med kjønnsrollene. Altså sammenhenger der kjønn og seksualitet blir sett på som veldig relevant.

«Når elevsamtalen kommer, er det ubehagelig at han sitter for nært, at han bruker innsmigrende stemme, at han sitter bredbent, at han har for trange bukser, at han serverer smågodt, og at han vil gi henne en klem når hun går.» Foto: Hans Olav Rein

Jeg har til en viss grad tatt med meg det blikket inn i skolen. Og jeg mener bestemt at den korteste vegen til å sikre oss mot seksuell trakassering eller krenkelser er via forebygging og tydelig instruks.

Den lange vegen kan du bare glemme. Den lange vegen er å forsøke å oppdra et voksent menneske som ikke er egnet.

Forsøke å lære ham kodene og grensene for språk, blikk, kontekst, berøring, alle de små signalene han ikke mestrer. Folkehøgskolen er ikke en egnet øvingsarena for å lære det fra bunnen av.

Hvordan forebygger vi? Hver skole har sine tradisjoner og rutiner. Vi må se på dem igjen

med blikket som anerkjenner at seksualitet er relevant og at sårbarhet kan møte ufor-siktighet eller dumhet. Mange av de gamle rutinene våre på Molde folkehøgskole har forsvunnet i løpet av noen år. Rammene for elevsamtalene er helt forandret. Vi demonstrerer hvordan en samtale skal foregå og forklarer hvorfor, også at det handler om at

noen føler seg ubekvem på tomannshånd.

Tilsynsinstruksen er endret. Det er ikke tillatt å ha lange samtaler på natt, i tilsyns-leilighet eller elevrom. Det er fokus på at seksualisert atferd er så mangt, og det er helt bannlyst for ansatte, menn så vel som kvinner. Det er lenge siden personalet gikk i Luciaopptog inn på rommene. Vi har utarbeidet varslingsrutiner for elever og ansatte.

sket seksuell oppmerksomhet ute på «byen» eller etter at de har sneket seg tilbake inn på internatet. De vil ikke «bli tatt» for regelbrudd, og tåler krenkelsen foran skammen. Det hender at jeg får vite om det lenge etterpå. Jeg forsøker å gjøre dem bevisst risikoen de tar på forhånd, men det ligger i sakens natur at det er begrenset hva vi ellers kan gjøre. Det kan også skje at de ikke vil snakke om uønsket

«Kanskje kreves det ekstra mye av oss som arbeider på steder der elever og ansatte omgås døgnet rundt og er venner og turkamerater.»

Mellom elever.

Men hva med trakassering mellom elevene? Det er slutt på de gamle jente- og guttefløyene. Jeg er åpen for å overbevises om det motsatte, men jeg tror ikke at de kommer tilbake hos oss. Den sosiale gevinsten av blandede internat er for stor.

Bekymringen kan dukke opp hos meg av og til. For muligheten til å spre snikfilmede bilder fra dusjen, for eksempel. For at det er vanskelig å si nei til sex når det er så praktisk enkelt. Men det er ikke romfordelingen som bekymrer meg mest. Jeg har eksempler på hvordan elevene støtter hverandre dersom noen på korridoren får uønsket seksuell oppmerksomhet fra en medelev. Og at det er godt å ha venner av begge kjønn rundt seg når det skjer. De passer på hverandre og de varsler til oss ansatte.

Ubeskyttet. Men i hvilke situasjoner er de ubeskyttet og lar være å varsle? Når de er i en situasjon som de ikke vil at vi skal kjenne til. Når den som krenker dem, har noe «på» dem, som ingen må vite, og slik sett er i en maktposisjon. Særlig hvis de har drukket og ikke har permisjon.

De vil helst ikke snakke med oss om uøn-

oppmerksomhet fra romkameraten, fordi de ikke vil «oute» den andre eller si noe om sin egen legning.

Ikke naive. Skolens regler forbyr seksuell trakassering. Avhengig av alvorlighetsgrad, kan det føre til advarsler, bortvisning eller tap av skoleplass. Det er heldigvis uhyre sjelden at noen bryter den regelen. Men det er ingen sovende eller unødvendig regel. Vi må vite at det kan skje. Vi er ikke naive. Vi vet at seksualitet, sårbarhet og grenseløshet er veldig relevant på en internatskole. Vi tør å snakke om det på en direkte og ordentlig måte.

Det skal være unødvendig å spørre slik som jenta i det tenkte eksempelet mitt, om hva hun skal gjøre og hvordan hun vil bli tatt vare på hvis hun sier fra. Vi har de modige #metoo-varslerne å takke for at mange institusjoner og organisasjoner går gjennom varslingsrutinene sine for tida og spør seg sjøl om de er klare for å håndtere slike saker på en god måte. Og ikke minst om de kan forebygge at det blir et videre problem. Jeg håper at det også gjelder for Rørsla, altså folkehøgskolen! •

Denne artikkelen stod første gang på trykk i steg nr. 1 2018.

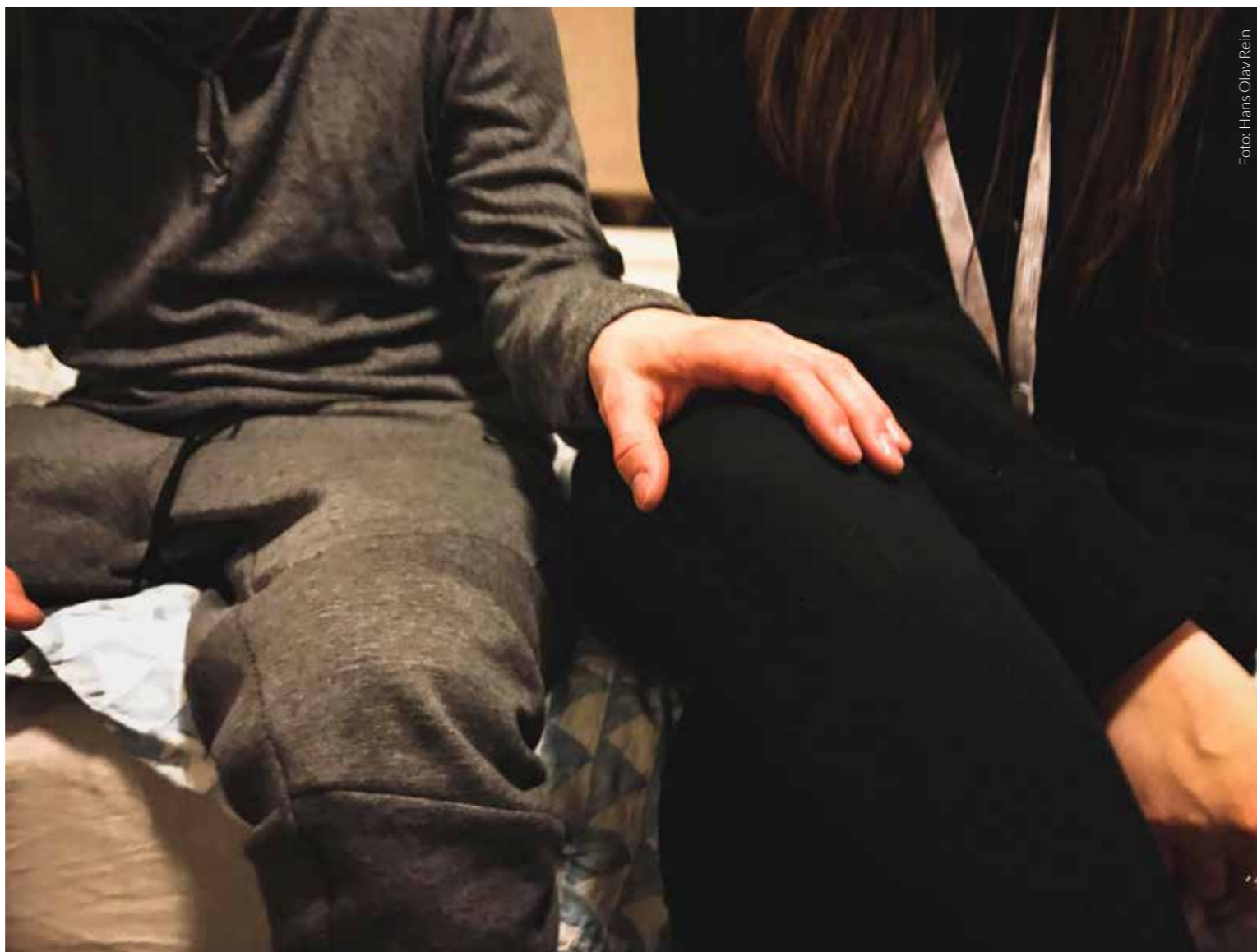

Foto: Hans Olav Rein

Prosess for arbeidet med ny lov om folkehøgskolen

Kunnskapsdepartementet har varslet Folkehøgskolerådet om at de har satt i gang arbeidet med ny folkehøgskolelov. I statsbudsjettet står det at de ønsker brei involvering av sektoren i arbeidet, gjennom Folkehøgskolerådet og andre relevante aktører. I teksten under redegjør vi for hvordan vi antar prosessen noen lunde vil bli.

November 2023 til juni/juli 2024: Kunnskapsdepartementet utformer forslag til lovtekst.

I dette arbeidet regner vi med at Folkehøgskolerådet vil bli involvert ref. teksten i Statsbudsjettet. Hvordan en slik involvering vil foregå er vi per nå ikke sikre på, men vi antar vi kan bli utfordret på ulike temaer. Folkehøgskolerådet vil ta utgangspunkt i rådets høringsvar til NOU 2022:16 En folkehøgskole for alle, men også konferere med organisasjonene underveis.

August, september, oktober 2024: Offentlig høringsrunde på tre måneder.

I arbeid med lovsaker skal forslag til lov ligge ute til offentlig høring i tre måneder. (Juli måned er feriemåned og vil sannsynligvis ikke inngå i de tre månedene med høring.) Folkehøgskolerådet vil skrive utkast til svar på høringsforslaget og involvere organisasjonene tett i arbeidet; Få innspill, skrive utkast, sende tilbake til organisa-

sjonene, få innspill, skrive utkast osv. og til slutt konkludere og sende inn høringsvaret innen fristens utløp.

November 2024 til ca. påske 2025: Kunnskapsdepartementet utformer lovproposisjonen.

Om vi antar at den offentlige høringen varer til ca 1. november 2024, vil departementet deretter gå i gang med å utforme det endelige forslaget til lovproposisjon. En lovproposisjon har som regel en innledende del der hovedinnholdet beskrives. Deretter følger gjerne en begrunnelse for hvorfor lovarbeidet er satt i gang før gjeldende rett beskrives. Så kommer omtale av hva som er sagt i NOU-en, den offentlige høringen, departementets vurdering og selve lovforslagene.

Når departementet har skrevet ut sitt endelige forslag, oversendes lovproposisjon til Stortinget som sender den videre til behandling i Utdannings- og forskningskomiteen.

April til juni 2025

Utdannings- og forskningskomiteen behandler lovforslaget og skriver sin innstilling. Det er opp til komiteen om de vil ha høring i saken eller ei. En høring kan være skriftlig eller muntlig og skriftlig. Komiteen må avgi sin innstilling til Stortinget i løpet av mai/tidlig juni for at Stortinget skal rekke å behandle saken før sommeren. Tidligere ble lover først behandlet i Odelstinget (Ot.prp), deretter i Stortinget St.prp). Nå har vi ikke Odelsting lenger, men Stortinget behandler lovene i to omganger, helst med ca. 14 dagers mellomrom. Loven vedtas i Stortinget før de går i fra hverandre ca. i midten av juni. Loven gjøres gjeldende fra når Stortinget bestemmer. Forrige lovendring ble gjort gjeldende fra 1. januar året etter.

Forskriften vil også bli endret. Denne blir antakelig gjeldende fra samme dato som loven trer i kraft.

Foto: Shutterstock

NY LOV OM FOLKEHØGSKOLE PROSESS

Kjennskap og vennskap – eller kunnskap og klokskap?

«Ha som mål at alle de politiske partiene i kommunen/fylket deres skal ha vært innom skolen i løpet av kommunestyreperioden.»

Foto: Shutterstock

Av Anne Tingelstad Wøien,
daglig leder i Folkehøgskolerådet

Den 16. oktober ble Kari Nessa Nordtun ny kunnskapsminister etter to år med Tonje Brenna. Som et forholdsvis lite virksomhetsområde innenfor utdanningssektoren, men utenfor det offentlige skolesystemet, er vi avhengige av at den som til enhver tid er kunnskapsminister «kan» folkehøgskole.

Vi har Stortingsvalg hvert fjerde år og for kontinuitetens skyld er det nok mange som kunne tenke seg at statsrådene satt litt lenger i sitt departement slik at de fikk mulighet til å lære å kjenne de ulike sektorene godt. Men, endringer skjer – kontinuerlig. Selv om embedsverket kjenner sektoren godt, må vi gjerne «begynne på nytt» når det blir nytt politisk mannskap i Kunnskapsdepartementet. Denne gangen ble statssekretæren som har ansvar for folkehøgskolene sittende også under ny kunnskapsminister, så for vår del beholdes kontinuiteten.

Inviter politikere. Siden jeg begynte i Folkehøgskolerådet har jeg gjentatt budskapet om at skolene må invitere inn «sine» politikere, også de som ikke ivrer like mye for folkehøgskole som andre. Ofte tenker vi at det er Stortingpolitikere, og da særlig de som sitter i Utdannings- og forskningskomiteen, som er de viktigste. De er selvsagt viktige, men en stortingspolitiker, en statsråd, en statssekretær og en politisk rådgiver kommer alle fra et sted nær deg. Da Kari Nessa Nordtun ble utnevnt til ny kunnskapsminister, så håpet jeg selvsagt at hun har vært invitert til folkehøgskolene i sitt nærmiljø. Om så var, så har hun allerede kunnskap om folkehøgskole.

Poenget med besøket er ikke å sørge for at folkehøgskolene får fordeler framfor andre, men det handler om å gi våre politikere et godt utgangspunkt for utforming av politikk. Om næringsministeren kommer fra Vestfold eller helseministeren kommer fra Trondheim, så er det en fordel for dem å kjenne til folkehøgskolene når de møter kunnskapsministeren i regjeringens møter. Alle møter også stort sett i partienes ukentlige møter der representantene fra alle komiteer tar avgjørelser om viktige saker. Det kan være saker som handler om samferdsel, helse eller ja, folkehøgskole. Lokalpolitikere i deres nærområder skal framover mot våren 2025 være med på å uforme sitt parti sitt Stortingsvalgprogram. Det spiller selvsagt en rolle om også disse lokalpolitikere «kan» noe om folkehøgskole.

Lov om folkehøgskole. Om vi vil at lokale og nasjonale politikere skal tale til det beste for folkehøgskolene både før ny lov om folkehøgskole trolig blir vedtatt i Stortinget i juni 2025, i partienes landsmøter våren 2025, i valgkampen og etter valget samme år – ja, da må vi gi politikere de beste forutsetningene for dette.

Skolene må sørge for at de lokale partiene velger å bli kjent med dere. Dersom skolen allerede har et godt samarbeide med kom-

munen om sikkerhet- og beredskap, med oppfølgingstjenesten i fylket osv. så har dere et godt utgangspunkt. Gi dem et møterom, omvisning og «Folkehøgskole på 20 min» om folkehøgskole generelt og deres skole spesielt. Eller inviter et eller flere partier til lørdagsseminar om noe dere er opptatt av.

Hva med en samtale om et etisk dilemma sammen med skolens elever? Ha som mål at alle de politiske partiene i kommunen/fylket deres skal ha vært innom skolen i løpet av kommunestyreperioden. Fordel gjerne ansvaret dersom det er flere skoler i kommunen/fylket deres.

Ungdomspolitikere. Politikere kommer og går – derfor må dette gjentas for hvert nye kommunestyrevalg. Og glem ikke ungdommen – blir gjerne politiske rådgivere og statssekretærer nå. Om noen år er noen av dem statsråder.

Vi trenger å øke legitimiteten og kunnskapen om folkehøgskolene i samfunnet. Vi trenger å gi våre lokale politikere innsikt og kunnskap om dette helt spesielle nordiske skoleslaget. Det handler altså ikke om kjennskap og vennskap, men om kunnskap og mulighet for politikere til å gjøre kloke vedtak. •

20 spørsmål til din allmenndannelse – eller bare for moro!

- Hva heter kunnskapsministeren som overtok etter Tonje Brenna?
- KrF har hatt kunnskapsministeren en gang. Hva het han?
- Hvilket år ble staten Israel opprettet?
- Hvilke land var Israel i krig med i den såkalte Yom Kippur-krigen?
- Hva er Yom Kippur?
- Hvilke områder utgjør Palestina?
- Ligger Jeriko i Palestina?
- Hvem har skrevet fortellingen *Den gamle skomakeren*?
- Hvilket land kom han fra?
- Fullfør uttrykket «Skomaker, bli ved din ...».
- Hva er et kuøye?
- Alf Cranners «Din tanke er fri» er en gjendiktning av en tekst fra hvilket land?
- Hvor ligger Rallarvegen?
- Nevn de fem smakssansene våre.
- Hva heter rollen Tom Cruise spiller i *Mission Impossible*-filmene?
- Hvor fort målt i km/t kjører man hvis man kjører i 30 knop?
- Hva heter Bergens skytshelgen?
- Hvem feirer vi på Jonsok?
- I hvilken bok i Bibelen leser vi om Daniel i løvehulen?
- I hvilken bok i Bibelen leser vi om Paulus?

Fasit fra nr 3/2023

Fasit:
 1. Karti Nnessa Nordtun; 2. Jon Lilletun; 3. 1948; 4. Syria og Egypt; 5. Den helligste dagen i det jødiske året: Den store forsoningsdagen; 6. Gaza og Vestbredden; 7. Ja; 8. Leo Tolstoj; 9. Russland; 10. Lest; 11. Et rundt eller ovalt mindre vindu i et fartøy; 12. Tyskland; «Die Gedanken sind frei»; 13. Mellom Haugasøl og Flåm på Hardangervidda; 14. Sott, salt, syrlig, bittert og umami; 15. Ethan Hunt; 16. Ca. 55 km/t; 17. St. Sunniva; 18. Døperen Johannes sin fødselsdag; 19. Daniel; 20. Apostolens Gjeringer.

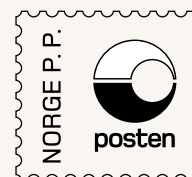
Kryssord

Kryssord: Rolf Bangseid. Fasit kommer i neste nummer.

ISSN 2535-3284

Returadresse:
IKF
P.b. 9140 Grønland
0133 Oslo

Illustrasjon: Karoline Holthjem Soldal

Du trenger ikke være ansatt i folkehøgskolen eller være medlem av NKF for å abonnere på steg. Abonnement tegnes hos Hilde på NKF-kontoret: hilde@ikf.no. Kr 200 for ett år.

Frist for innlevering av stoff: 21. januar